

A WALDORF-
ÓVODAPEDAGÓGIAI
PROGRAM
MEGVALÓSÍTÁSÁNAK
HELYI SAJÁTOSSÁGAI

CSILLAGSZEM

WALDORF ÓVODA,

OM azonosító: 201248

Dokumentum:	Helyi Pedagógiai Program
Módosítása dátuma:	2018. augusztus 30.
Módosította:	Keszthelyi Terézia és Csapiczki Ildikó, óvónők

CSILLAGSZEM WALDORF

ÓVODA HELYI NEVELÉSI PROGRAMJA

„A nevelés művészet. A gyermek, mint útját kereső vendég érkezik meg hozzánk, akinek akarata, érzése és gondolkodása a jóságot, igazságosságot és igazságot tartalmazza. A gyermek a gazdag jövőből érkezik, ránk bízva önmagát. A mi dolgunk a védelmezés, odafigyelés (meghallgatás), kísérő figyelem (várakozás) és a vigaszt nyújtó bizalom (kérdés).” (Köhler)

TARTALOM

1. AZ ÓVODA ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA, SAJÁTOS ARCULATUNK	4
2. BEVEZETÉS	5
3. WALDORF ÓVODAPEDAGÓGIAI PROGRAMUNK ALAPELVEI	5
4. ÓVODAI NEVELÉSÜNK CÉLJA ÉS FELADATAI	6
5. WALDORF NEVELÉSI PROGRAMUNK EMBERKÉPE	8
6. A KISGYERMEK.....	9
A kisgyermek, mint a világra nyitott érzékszerv	9
7. AZ ÓVODÁSKOR SAJÁTOS KÉPESSÉGEI:.....	10
Az utánzás	10
A játék	11
A fantázia	12
8. AZ UTÁNZÁS ÉS A JÁTÉK FEJLŐDÉSI SZAKASZAI KISGYERMEKKORBAN.....	13
9. AZ ISKOLAÉRETTSÉG.....	14
10. A WALDORF-ÓVODA MINT BUROK, ÉRZELMI BIZTONSÁG, ÁTTEKINTHETŐ VILÁG	16
11. RITMUSOK, ÜNNEPEK A CSILLAGSZEM WALDORF ÓVODÁBAN	17
Az ünnepek ritmusa, az éves ritmus	17
A heti ritmus.....	19
A napirend.....	20
12. A WALDORF-ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI	21
Háztartási, kerti munkák, kézművesség.....	21
A mese.....	23
A bábozás és a babázás	25
A zene.....	26
Az ének	27
A vers	28
A ritmikus játék.....	29
Az euritmia.....	30
Képkészítés és formázás.....	30
<i>Hétfő – gyapjúkép készítése</i>	<i>31</i>
<i>Kedd - gyurmázás, plasztikus formálás</i>	<i>31</i>
<i>Szerda – festés</i>	<i>32</i>
<i>Csütörtök – a sütés mint formálási tevékenység</i>	<i>32</i>
<i>Péntek – rajzolás</i>	<i>33</i>
Szabad játék	34

13. NYITVA TARTÁS, SZÜNIDŐK.....	35
14. A WALDORF-ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI	37
15. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS FORMÁI	39
Együttműködés a szülőkkel	39
<i>Felvétel, új gyermekek beszoktatása</i>	40
Egyéb partnerekkel való együttműködés	41
16. A WALDORF-ÓVODA MŰKÖDÉSI FELTÉTELEI	42
Személyi feltételeink.....	42
Tárgyi feltételeink.....	43
17. ÓVODÁNK CSOPORTSZERKEZETE.....	43
19. ÖSSZEFOGLALÁS	46
20. A HELYI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAM ÉRVÉNYESSÉGE ÉS MÓDOSÍTÁSA	48
21. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK.....	49

1. AZ ÓVODA ÁLTALÁNOS BEMUTATÁSA, SAJÁTOS ARCULATUNK

Óvodánk létesítéséig két év közösségi munka vezetett. Néhány szülőben 2006 őszén felmerült a szándék, hogy gyermekei, és a jövő generációja számára létrehozzon egy Waldorf-óvodát.

2008 szeptemberére hivatalosan is megszületett a Csillagszem Waldorf Óvoda.

Az óvoda épülete a Budapesten a III. kerületben, Békásmegyér Ó-faluban van. A hosszú parasztházban tágas csoportszobát tudtunk kialakítani, amely megidézi egy hagyományos családi háztartás hangulatát. A természetes anyagokból készült bútorok, a kézzel készült fa-, gyapjú alapanyagú játékok teszik még varázslatosabbá a gyermekek „második otthonát”. A hatalmas óvodakert lehetőséget ad a gyermekek mozgásigényének kielégítésére, kertészkedésre, veteményezésre. Gyümölcsfáinkról magunk szüretelhetünk nyáron, ősszel és tavasszal hatalmas homokozónkban lehet építkezni, télen pedig a kis szánkódomb ad az udvaron mókás játéklehetőséget. A közelben található Gótes tó remek kiránduló hely, ennek felkeresésére a tanév során hetente kerítünk alkalmat.

A mindenkori szülők vállalják, hogy munkájukkal, idejükkel, és lehetőségeikhez mérten anyagilag is segítik az épület karbantartását, a játékok és eszközök beszerzését, az óvoda működtetését.

2. BEVEZETÉS

A Csillagszem Waldorf Óvoda nevelési programja az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja illetve az 1997-es majd 2012-ben módosított Waldorf Óvodapedagógiai Program (WOP) alapján készült. Ez utóbbit tekintjük saját pedagógiai programunknak, így óvodánk a WOP-ban foglalt irányelveket és szellemiséget a lehető legteljesebb mértékben igyekszik alkalmazni a saját gyakorlatában.

A helyi sajátosságokból adódó eltérésekkel, egyediségekkel a WOP-ot az alábbiakban egészítettük ki.

3. WALDORF ÓVODAPEDAGÓGIAI PROGRAMUNK ALAPELVEI

Óvodánk minden család számára biztosítja az egyenlő hozzáférést: kapuja nyitva áll a felekezeti hovatartozástól függetlenül minden olyan nemzeti, nemzetiségi, etnikai kisebbségi, migráns gyermek és családja, illetve hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű gyermek és családja előtt, ahol a szülők elfogadják a Waldorf-pedagógia alapelveit és a Csillagszem Waldorf Óvoda Helyi Nevelési Programját (röviden a HOP-ot).

Ezzel együtt olyan pedagógiai környezet kialakítására törekszünk, ahol a befogadó attitűd egyaránt természetessé válik az óvodapedagógusok, a nevelő munkát segítő munkatársak, a szülők és a gyermekek számára.

Óvodánkban az individuális sajátosságokon túl a kulturális különbségek és a társadalomban levő emberi viszonyok jellegzetességeinek elfogadásával szeretnénk a felnövekvő generáció előtt mintául szolgálni nemcsak az egyéni különbségek, hanem a kulturális sokféleséget elismerő és tisztelő, valamint a toleranciára való képességek kibontakozásához.

Waldorf-óvodapedagógiánk tiszteli a gyermek teljes emberi méltóságát, a felnőttel egyenrangú szellemi individualitásának szabadságát. A gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi. Az óvodánk egésze, mint értelmes, áttekinthető világ veszi körül a gyereket úgy, hogy a kisgyerekkor sajátos képességei (teljes figyelem az érzékelésben, utánzások, tanulás, fantáziadús játék stb.) érvényesülhessenek. Az óvónő figyelmes, szeretetteljes együttélést vállal a gyerekekkel, biztosítja számukra az egészséges tárgyi, szokásbeli, érzelmi és tartalmi környezetet. Pedagógiánk felvállalja a minden fejlődéssel együtt járó kríziseket is. Valljuk, hogy egy jó, védett gyermekkor az egész életre felkészít.

Az óvodáskorra az utánzásos tanulás jellemző, ami az óvónők mintaképpül szolgáló tevékenysége által fejlődik tovább a gyermekek szabad játékában. Az óvónő segíti, hogy a gyermekben működő természetes erők szabadon fejlődjenek a különböző tevékenységekben. A természetes anyagokból készített egyszerű játékeszközök komplex élményeket nyújtanak a gyermek érzékelésének, fantáziájának, játékának. Művészeti tevékenységekkel gazdagítja a gyermek alkotókészségét. Az ünnepek, mesék, versek, dalok adják az óvodai élet tartalmát, s gazdagítják a gyermek szókincsét. Az óvoda életét meghatározza a hagyományos családi háztartás tevékenységköre.

Az óvodai csoportban a gyerekek élő közösséget képeznek, amiben minden személyiség kibontakoztatására szükség van, ezek a folyamatok ébresztik fel a gyermek szociális érzékét. Így a gyermekek az óvodáskor végére a különbözőségekkel természetes módon élnek együtt, koruknak megfelelő mértékben empátikusak, szolidáris játszótársak, csoporttársak.

Pedagógiai munkánk kerete: az évszakokhoz és a keresztény ünnepkörhöz csoportosított tevékenységek megszervezése, lebonyolítása.

4. ÓVODAI NEVELÉSÜNK CÉLJA ÉS FELADATAI

A Waldorf-óvodapedagógia a későbbi egészséges életvitelt akarja megalapozni munkájával; e tevékenység eredményei ennek megfelelően csak a későbbi életszakaszokban mutatkoznak majd meg teljes mértékben.

Minden egyes gyermekben megnyilvánul a sokrétű emberi természet, melyet az óvónő tisztelettel tanulmányoz. A pedagógus a gyermek megnyilatkozásaiból „tudja meg”, hogy **mire van szüksége** a gyerekeknek, s ezek nemcsak szóbeliek, hanem ugyancsak sokrétűek: ezek közé soroljuk például a test-meleget, az egészség-betegség jeleit, a lelki állapotok megnyilvánulásait s a tudati fejlődés megtapasztalható mozzanatait is.

Ez speciálisan kimunkált megfigyelést igényel, amely ítélet- s előítélet-mentes. Nem engedi a szabadon feltörő kritikát; sőt **nehézségeket leküzdő szeretetteljes együttélést vállal a gyerekekkel**, amelyben a gyermek emberi méltóságát megőrizheti.

A Waldorf-óvodai nevelés a gyerekekben működő természetes erőket támogatja, úgy hogy a gyermek szabadon tudja azokat alkalmazni, fejleszteni. Ez szeretetteljes, meleg légkört kíván, amely biztosítja a megfelelő fizikai és pszichés környezetet, s kizárja a zavaró és erőszakos befolyásokat.

Feladatunk az érzelmi, az erkölcsi és az értékorientált közösségi nevelés. Ebben a folyamatban az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a

szülőföldhöz és családhoz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.

A **cselekvés, az érzés és a gondolkodás fejlődésében** figyelmes, tapintatos vezetéssel segíti az óvónő, amely nem **engedi a túlterhelést**, hanem védi a gyermek **sajátérésének** és kibontakozásának tempóját. Lehetőséget nyújt arra, hogy a gyerek saját útját a megfelelő módon találja meg, s ezen egyre önállóbban járjon.

Óvni kívánja a gyermek fejlődő belső világát, fokozatos érlelődését segíti elő: ott ajánl segítséget, ahol a gyerek éppen tart, és megvárja, hogy a gyerek önállóan találja meg a következő lépését.

Elvárások helyett érzelmi biztonságot, védettséget nyújt: a nevelő törekszik megérteni a gyermek világát, s tiszteli alakuló világképét.

Az óvónő tudatában van annak, hogy minden érzékelés kihív a gyerekből válaszként egy belső gesztust, megmozdulást, amit majd annak átélése után, képszerű, álmhoz hasonló szemléletben dolgoz fel. Ha ezt a folyamatot nem sűrítik, akkor a természetes érési folyamatok biztosítják a sajátos gyerekkori erők (teljes figyelem és nyitottság, fantázia, kezdeményezés – mint akarati erő, eredetiség és szociális érzés) átmentését a későbbi életszakaszokra is. A külső, a nevelő által gyakorolt vezetést a gyermeki személyiség belső vezéreltsége helyettesíti, amely vezetés alapot képez a szabad önismeret által meghatározott közösségi élethez.

Az óvónő kivárja azt az időpontot, amikor a gyerek maga kezd cselekedni.

A Waldorf-óvodapedagógia ebben az életkorban mellőzni szeretné:

- * A példakép és tapasztalati tartalmak hiányát.
- * Az idő előtti, túl korai fejlesztést.
- * A tevékenységekben vagy más módon megnyilvánuló egyoldalúságot.
- * A gyereket körülvevő s rá ható idegességet, hajszoaltságot, – ebből fakadóan – a kezdeményezési kedv hiányát.
- * A rossz (beteg) példák követését, s ez által a nem egészséges testi-lelki diszpozíciók megtanulását.
- * Az elidegenedést (például a természeti és az emberi világ, az ember és ember közötti kapcsolatok átláthatatlanságát; az emberi munka és a mindennapi szükségletek közötti összefüggés megtapasztalhatatlanságát).
- * A magányosságot (ha a gyerek nem oszthatja meg belső élményeit mással).

A gyermekek számára olyan optimális feltételeket szeretnénk biztosítani az óvodában, amelyek lehetővé teszik a gyermek fejlődő belső világát védeni, ápolni és erősíteni, hogy testileg egészséges, lelkiileg szabad, szellemileg kreatív legyen, képessé váljon arra, hogy környezetét ne elutasítsa, hanem emberségesebbé tegye.

A program a Rudolf Steiner által kidolgozott Waldorf-pedagógiai emberképen alapszik.

5. WALDORF NEVELÉSI PROGRAMUNK EMBERKÉPE

A Waldorf-pedagógia filozófiai háttere a Rudolf Steiner által a századelőn kidolgozott emberismeret, az úgynevezett **ANTROPOZÓFIA** (Antroposz-szófia <görögül> = az emberre vonatkozó bölcsesség).

A Waldorf-pedagógiának az európai hagyományokban gyökerező antropológiai felfogása az embert - az emberi lény legbensőbb magját - transzcendens eredetű individualitásnak tekinti.

Minden individualitás egyetlen és egyszeri. Nemcsak minden ember ujjlenyomata különbözik, hanem én-struktúrája is. Ebben az értelemben az individuum rejtélyes, megközelíthetetlen mások számára, de saját maga számára is sokáig ismeretlen. Öntudatra kell ébrednie a világ és a többi ember megismeréséhez, fel kell fognia az individualitás szabadságát, amely egyben felelősségvállalás is. E felfogás szerint az emberi lét célja az egyén erőinek mind teljesebb kifejtése a világ és a többi ember javára is.

A megtestesült és magát testiekben és lelkiekben kinyilvánítani törekvő individualitásnak vannak az életkorral változó megismerhető, regisztrálható törvényszerűségei. Mind testi, mind lelki, mind szellemi értelemben leírhatóak és nyomon követhetőek ezek a változások, amelyek meghatározottsággal különítik el az egyes életkori szakaszokat egymástól. Más-más szükségletek és képességek lépnek fel az egyes életkorokban és ezen túlmenően jellegzetes alkati, temperamentumbeli sajátosságok is felismerhetőek.

6. A KISGYERMEK

Rudolf Steiner szerint az élet valósága nemcsak azt foglalja magában, ami szemmel látható, hanem rejtett mélységeiben egy eljövendő állapotot is hordoz. Így minden gyermeket, mint a jövő csíráját lehet szemlélni, aki az őt nevelő egyént arra indítja, hogy új képességeket fejlesszen ki magában: tanulja meg a jövő jeleit minden jelenségében, minden gyermekben felfedezni, megismerni, ápolni. Ilyen értelemben a Waldorf-pedagógia, alapítója, Rudolf Steiner szerint, az emberben élő szellemi individualitást a világban élő szellemiséghez akarja vezetni.

A kisgyermek, mint a világra nyitott érzékszerv

A kisgyermek érzékleteiben él. Minden, ami a környezetében történik, akarva-akaratlanul hatást fejt ki rá. A látás, hallás, tapintás, ízlelés, szaglás benyomásai töltik ki belső világát, ezek irányítják és vezetik tapasztaló, megismerő tevékenységében. (S ezen túlmenően természetesen a „többi” érzéklet, mint például a nagy fontosságú egyensúlyérzékelés, vagy a saját mozgásokat visszajelző kinezetikus érzékelés.)

A gyerek azonban nem csak a fizikai világot érzékeli, hanem a pszichikus világot is. Ezen belül elsősorban a számára fontos másikat - az anyát, az apát, a testvéreket, majd az óvónőt.

A Waldorf-pedagógia szemlélete szerint a gyermek nem csak kommunikatív és metakommunikatív jelzésekben fogja fel a másik ember pszichikus állapotát, realitását, hanem mintegy közvetlenül is. Átél - ha nem is tudatosan - olyan gondolatokat és érzelmeket, melyeket a környezetében élő, számára fontos személyek gondolnak és éreznek.

Az első években még nagyon közel áll egymáshoz a testi és a lelki fejlődés, és így számos kölcsönhatás figyelhető meg: ha szeretettel, figyelemmel, örömmel, pozitív érzéssel és gondolattal veszik körül a kisgyermeket, az kedvezően hat az ő érdeklődésére, az érzékelés intenzitására. Egy ingergazdag, sok érzékszervet igénybe vevő környezet előhívja a gyermek belső aktivitását, erősíti a tevékenységekben, mozgásban is megnyilvánuló „testi intelligenciáját”.

Nagyon fontos, hogy a gyermeknek elég ideje legyen arra, hogy a saját tempója szerint tudja felfedezni a világot, feldolgozni tapasztalataiból származó élményeket, és elsajátítani a sokféle minőséget, különbözőségeket mindegyik érzékszerv területén. A kisgyereket környező felnőtt világ felelőssége és egyben feladata, hogy biztosítsa az ingergazdag fizikális, pszichés környezetet és,

hogya a gyermeket ne „csapják be” érzékleteiben: ezért javasolt a természetes anyagok használata, a fajsúly és a felületi viszonyokat „tévesen” reprezentáló műanyagjátékokkal szemben (az állat szőrös, a fém fémes tapintású és nehéz stb.)

Mindezen felül a nevelőnek megfelelő belső tartalmakkal – érzelmekkel és gondolatokkal – kell a gyerekek közé lépnie.

Így válik a kisgyermek körülbelül 7 éves korára (külön erőfeszítés nélkül) iskolaéretté, s ezáltal nyújt az óvoda közvetett segítséget a gyermeknek az iskolai beilleszkedéshez.

7. AZ ÓVODÁSKOR SAJÁTOS KÉPESSÉGEI: *UTÁNZÁS – JÁTÉK – FANTÁZIA*¹

Az utánpás

A kisgyermekkor tanulásának legfőbb formája az önkéntelen figyelem által vezérelt spontán utánpás.

Az utánpás első feltétele az érzékszervek megfelelő működése, érése és tagolódása. A kisgyermek nem tudja nem utánpasni azt, amit érzékel, átél, megtapasztal. Ilyen értelemben az óvodás „kiszolgáltatott érzékelő” és „kiszolgáltatott utánpasó” – testi és lelki értelemben egyaránt.

Spontán utánpással tanulja meg a gyerek anyanyelvét is. Ez olyan rendkívüli teljesítmény, melyhez hasonlóra a későbbiekben nemigen lesz képes. (Ha ezt a tanulási folyamatot direkt tanítással és korrigálással akarják serkenteni, az eredmény rossz is lehet: a gyermek később kezd el és esetleg rosszabbul fog beszélni.) Hasonló a helyzet a járás tanításával is: siettetés, erőltetés, iskolás értelemben vett tanítás mind ortopédiailag, mind az egyensúlyérzékelést illetően, mind pszichikusan káros. (A gyerek bizonytalanabbul fog járni, nehezebben korrigál, így veszélyesebben esik.)

Az utánpásban a gyerek nemcsak a test mozgását és ügyességét utánpasza, hanem – mivel a test és a lélek kisgyerekkorban még nagyon szoros összefüggésben áll – lelki folyamatokat is: a gyerek például az öregkor érzelmeiről is tapasztalhat valamit, ha egy öregember járását, mozgását, fejtartását utánpasza. A felnőtt számára döbbenetes mélységben tudja beleélni magát a másik ember helyzetébe, mivoltába, lényébe.

A gyerek a cselekvést éli át, és ebből kiindulva kötődik érzelmileg a tapasztaltakhoz. Majd utólag fogja felfedezni a folyamatban megjelenő képzeteket és fogalmakat. A felnőtt a gondolkodással kialakított fogalmak és információk alapján mérlegeli cselekvésének lehetőségeit. A lelki

¹ Megjegyzés: Utánpás – játék – fantázia = Tevékenységekben megvalósuló tanulás

képességek sora a gondolkodást, az érzést és a cselekvésben megnyilvánuló akaratot, motivációt illetően ellenkező irányulást mutat a felnőtt és az óvodás viselkedésében.

A kisgyermek nem a szóból tanul, hanem a szemlélődésből, tapasztalatból, cselekvésből.

A Waldorf-pedagógia egy olyan érzéket is elismer, amellyel a gyermek a szemlélt mozgásokat, cselekvéseket érzékeli és követi úgy, mintha ő maga is végrehajtotta volna ezeket. (Összefüggést lát ebben az értelemben a test mozgékonyága és a később kifejlődött belső érzelmek és gondolkodás mozgékonyága között.)

A kisgyerek tehát elsősorban utánzással tanul és ehhez megfelelő követendő mintákat kell látnia és átélnie maga körül. Látható, hogy a gyerekek mélyesen élvezik a cselekvésekben megnyilvánuló emberi munkát, a munkáját szerető és az azzal azonosuló ember látványát. A megfigyelt, átélt és megtapasztalt cselekvések sorrendjéből a gyerek leolvassa azok tartalmát és nagyon fontos, hogy ő maga fogalmazhassa meg az ily módon megszerzett tapasztalatainak értelmeit és magyarázatait.

Az utánzásos tanulásnak és spontán érlelődésnek ezen sajátosságai az egész kisgyerekkort jellemzik, mintegy a hetedik életév fordulójáig, amikor az önkéntelen, igen intenzív, de könnyen elterelhető figyelem helyébe a sokkal kisebb hatékonyságú, de a tárgynál már megtartható szándékos figyelem lép, a gyerek képessé válik a szóbeli, verbális tanítás befogadására.

A játék

A gyermek felfedező hajlama, kíváncsisága, tevékenységi vágya, a felnőtthöz való hasonlítás igénye, szocializációs indítékai a pszichikus szükséglet rangjára emelik a játékot. A játék sokoldalúan fejleszti a gyermeket: játéktevékenység közben jönnek létre gondolkodási tevékenységének első formái, fejlődik emlékezte, fantáziája, gazdagodik érzelmvilága, erősödik akarata, kitartása, alakul szabálytudata. Fejlesztő hatással van a játék a nagy- és finommozgásokra, a figyelemre, megfigyelőképességre is. A gyermek játéktevékenysége közben értelmet nyernek és megszilárdulnak az őt körülvevő világról szerzett ismeretei, tapasztalatai. A gyermek a játékban felismeri önmaga lehetőségeit, korlátait.

A Waldorf-pedagógia nagyon komoly szerepet tulajdonít a gyerek játékának. A játszó gyermekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvni, ápolni és erősíteni kívánja.

A játék a kisgyerekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége.

Mint a pszichológiai kutatások eredményeiből tudjuk, a kisgyerek a külvilágból és saját belső világából nyert tagolatlan benyomásait játékában vetíti ki, s ott újra szemügyre véve tagolja.

A játék szabad kell, hogy legyen, csakis így vezet céljához, az egyéni benyomások feldolgozásához.

A játzó gyerek örömmel és megelégedettséggel követi a belső világából fakadó indíttatásokat, melyek így egész szervezetét erősítik.

Ezt fizikai külsejében friss arcszíne, meleg keze, lába, csillogó szeme jelzi. A szabad játékban megjelenő, sokszor nagyon erős lelki és egyben testi aktivitás a keringési rendszer egészséges kialakulását is elősegíti. A gyerek belső indíttatása, akarata úgy jelenik meg szabad játékában, mint a tanulási és megértési vágy, a mozgás- és tettvágy, az érzelmi kötődés vágya, s alkotó erejének kifejeződése.

A gyerek nem kis felnőtt! A gyerekkor sajátos létforma, saját szükségletekkel és lehetőségekkel. A Waldorf-pedagógia azt állítja, hogy a természetben található lehetőségek változásai és sokszínűsége adják a legjobb teret a gyermek különböző játékformáihoz. Komplex élményt adnak, amelyre a gyerek számára éppen szükséges játékkal reagál (érzékszervi, funkciós, explorációs, konstruktív játékok egészítik ki a szimbolikus és szerepjátékot).

A fejlődés folyamán változó játékformák megfelelő játékeszközöket igényelnek.

Fontos, hogy a benti játékszerek is tartalmazzák a szabadban található, érzékszervek számára kínált változatosságot, hívják elő a gyermeki fantázia minél gazdagabb érvényesülését. A gyerek szabad játéka közben megismerheti a tárgyak tulajdonságait és saját akaratának és szabadságának határait is.

Eközben kipróbálhatja és megtapasztalhatja a megfelelő viselkedési formákat játszótársaival, és így fejlesztheti szociális képességeit.

A Waldorf-pedagógia összefüggést lát a gyermek játék közben megjelenő magatartása, s majdan a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között. Célja, hogy ebből az „átfűtő melegből”, amely erőként lép fel a gyerek játékában és jelzi valódi belső aktivitásának teljes kielégítését, minél többet mentsen át a későbbi életszakaszokra is.

A fantázia

A gyerekekben természetesen megjelenő erőket (teljes figyelem az érzékelésben, utánzásos tanulás, fantáziadús játék) úgy kell segíteni, hogy a gyerek szabadon tudja azokat felhasználni s ezzel fejleszteni. Mindezekhez megfelelő környezet, tér és idő szükséges.

A modern élet szokásai és hatásai sokszor nem kedvezőek a gyermeki játék számára és a szabad tapasztalat megszerzésére. Nagyon szűk és kevés a szabad mozgástér – főleg a városi gyerekek életében –, miközben túl sok az élmény és az információ, amit feldolgozni „időhiány” miatt nem

tudnak. Felgyorsult, rohanó világunkban kevés az idő arra, hogy a tárgyakkal, az emberekkel tartós kapcsolatot teremtsen a gyermek, és érzelmi kötődést alakítson ki.

A technikai fejlődés folyamán áttekinthetatlenné vált az emberi munka érzékelhető folyamata. (Évtizedeken át a gyerek közvetlen környezetében, szeme láttára folytak a mindennapi létfenntartó tevékenységek, a tehénfejéstől a kenyérsütésig; a fonásától a szövéséig.) Ma már az óvodáskorú gyerek is a megfelelő tapasztalatok hiányában a televízióra, könyvekre, magyarázatokra, tanításokra szorul, miközben az életkorának megfelelő tanulási módszer (utánzásos tanulás, szabad játék) nem érvényesülhet. A felnőttek világából származó divatáramlatok kényszerítően irányítják, torzítják el a gyerek fantáziáját: élményekhez csak a megvásárolható tárgyak által juthat.

A mese a fantázia táplálója, a maga törvényeivel erkölcsi útmutató. Ha a mesének nincs valóságos viszonya az örök emberi lelki tartalmakkal, akkor a fantázia öncélúvá válik, nem ad lelki táplálékot, fantasztikum lesz, s ezzel károsítja a gyerek belső világát.

A fantázia, mint elemi gyermekkori képesség, mint a játékot megváltoztató, „elvarázsoló” erő eleveníti és mozdítja meg a gyerek belső világát. Ennek tisztaságát, kapcsolatát a valódi pszichikus világgal biztosítani és őrizni a felnőtt feladata.

8. AZ UTÁNZÁS ÉS A JÁTÉK FEJLŐDÉSI SZAKASZAI KISGYERMEKKORBAN

A Waldorf-pedagógia nagyhatású fejlesztő erőnek tekinti ebben a korban a gyerek spontán aktivitását (akarátát), amely külső és belső cselekvésre indítja őt, s arra vezeti, hogy felépítse testi és lelki erőit. A fizikai, az érzelmi, a szociális és az értelmi fejlődés számos tényező együttthatásaként jelenik meg az utánzás és a játék fejlődésében.

0 - 2 1/2 éves kor:

A gyerek öntudatlanul teszi, amit tesz. Nem gondolja meg, hogy mit tanul éppen, hanem elsősorban testi ügyességét gyakorolja teljes odaadással, fáradhatatlanul. Utánzással mindent úgy vesz át, ahogy az a környezetében él.

3 éves kor körül:

Az öntudat ébredése: a gyerek felfedezi a saját lényé és az őt körülvevő világ közötti különbséget. Még úgy gondolkodik, ahogy a környezete. A játékban még nem együttműködő, mindent szeretne birtokába venni és kipróbálni. Érzelmeiben a környezetétől függ, mindent átvesz és mindenre reagál.

A 3. és az 5. életév között:

Két új képesség jelenik meg: a gyerek fantáziája (belső képteremtő képessége) és az emlékezet gyerekkori formája. A totális utánzás gyengül, és a fantázia segítségével változtatni kezd azon, amit megél. A sajátját – ami rá jellemző, ami belülről fakad – már bele tudja vinni a dolgokba. Bizonyos távolságtartás lép be a környezete és ő közé, kialakul a függetlenség elemi formája. A gyerek reagál a környezetéből jövő ingerekre, fantáziadús játékával építi belső világát. Külső dolgok és tárgyak adják a játékötleteit.

Céltól független tevékenységeket is végez, vagy nagyon gyorsan terv nélkül változtatja célját; 3-4 évesen kezdi el felfedezni a másik embert, de még mindig saját magát figyeli; kezd adni-venni, elosztani: ehhez a szükséges tapasztalat 5 éves kor körül fejlődik ki.

Az 5. és a 7. életév között:

A gyermek végtagjai egyre ügyesebbé válnak. Aki eddig fantáziadúsán és kreatívan játszott, krízist él meg, mert hiányozni kezdenek – fogyóban vannak – az ötletei. Külső dolgok közvetlen indítása helyett fokozatosan mutatkoznak meg a jelei annak, hogy maga tervezi a játékát. A belső képben kidolgozott, előzetes elképzelés szerint keresi ki a gyermek a megfelelő anyagot és tárgyat a játékához, amely még mindig szoros kapcsolatban áll élményeivel és tapasztalataival. Érzéket fejleszt ki a többiek szükségletei iránt, másokért, másoknak is megtesz dolgokat.

9. AZ ISKOLAÉRETTSÉG

A Waldorf-óvodából kilépő gyerek erre irányuló külön erőfeszítés nélkül iskolaérett, ez általában a hetedik életév folyamán következik be. Ez az érettség megnyilvánul mozgásában, játékában – annak sokféle fent felsorolt formájában –, a szociális életében és az ehhez kapcsolódó kommunikációban, az anyanyelv használatában, a környezet ismeretében, a számok világában, valamint a mesék, mondókák és versek birodalmában való jártasságában.

A fizikai, testi változások a legszembetűnőbb jelei az iskolaérettségnek,

melyek ebben az életkorban radikálisan jelentkeznek a gyerekeknél. A test arányai megváltoznak, s ennek következtében a gyerek fizikai képességei is. Nem csupán a nagy, aktív mozgásokban jelennek meg új elemek, mint például az, hogy tud szökdecselni, fél lábon ugrálni, labdát dobni és

elkapni, masírozni, hanem a legaprólékosabb mozgásokban is finomodik az ügyessége, tud már csomót és masnit kötni, gombolni, varrni.

A szociális viselkedésben is fejlődés tapasztalható:

A gyerek belső világa erősebb lesz a külsőhöz képest. A játéka céltudatos és tervezett, a tárgyakhoz való kapcsolódása megváltozik: a konkrét célokra, speciálisan készített eszközök megfelelőek számára.

A barátságai már hosszabb ideig tartanak, elfogadott tagja az egész csoportnak. Arra is van már érzéke, önuralma, hogy a másiknak szót fogadjon, ajánlott tevékenységbe is be tud kapcsolódni. A gyerek belső egyensúlya engedi, hogy a különböző helyzetekhez alkalmazkodjon. Képes arra, hogy utasításokat hajtson végre, kötelességeket vállaljon, melyeknek teljesítése örömet szerez neki és önbizalmát növeli.

Alkotó tevékenységeiben is megfigyelhetjük az érettség jeleit.

Rajzaiban törekszik a tudatos komponálásra, figyelme a vonalról a felületre, a színekre helyeződik át, részletesebben kidolgozott emberformát rajzol, rajzaiban megtalálható a szimmetria.

Érzelmi élete is sokkal összetettebbé válik.

Szereti elmesélni álmait, szeret sugdolózni, titkot tartani; mindez azt mutatja, hogy kezd különbséget tenni a külső és a belső világ között, a kívánság és a valóság között. Érzelmeit jobban kezeli, kevésbé adja át magát viharos érzéseknek, nyugodtabbá, kiegyensúlyozottabbá válik.

Vágyik arra, hogy a *felőttben* követendő és követhető tekintélyt lásson, akit szeretetből megajándékozhat bizalmával.

Gondolkodásában is új tartalmak jelennek meg:

Az iskolaérett gyerek képes igazi kérdéseket feltenni, 10-15 percig koncentrálni szabadon vállalt munkájára, valamilyen feladatra, tárgyra, összefüggésekben gondolkodni, valamit pontosan megmagyarázni, folyamatosan tisztán beszélni. A gyerekekben kialakul az ok-okozati gondolkodás, helyesen használja a múlt időt, emlékezete tudatossá válik. Mindezek képessé teszik őt arra, hogy a későbbiekben új gondolati struktúrákat fogadjon be. Most már várja az iskoláskor tanulási formáit.

10. A WALDORF-ÓVODA MINT BUROK, ÉRZELMI BIZTONSÁG, ÁTTEKINTHETŐ VILÁG²

A tárgyi, a szokásbeli, az érzelmi és a tartalmi környezet bölcsője kell, hogy legyen a gyerek fejlődésének.

A Waldorf-óvoda minden apró mozzanatával a kisgyerek életformáját szolgálja. Igyekszik jó minőségű táplálékot adni a gyerek testének, lelkének, egész személyiségének.

A gondozás szeretetteljes tevékenységei: a testápolás, a táplálkozás, a melegen tartás, az öltöztetés-öltözködés nemcsak a gyerek fizikai szükségleteit elégítik ki, hanem egyben a lelkét is ápolják, növelik biztonságérzetét.

Ezt az „anyai” gondoskodást a Waldorf-óvodában az óvónő tudatosan magára vállalja, mivel ez nevelői tevékenységének, a gyerekekkel való kapcsolatának meghatározó része: e tevékenység közben folyamatosan tájékozódhat a gyerek állapotáról, testi és lelki közérzetéről. Kis rítusok alakulhatnak ki e szokásos teendők körül. Fejlődése során a gyerek egyre önállóbban látja el testi szükségleteit, majd az óvónő mintáját követve, ő is felajánlja segítségét a kicsiknek. A családi kapcsolat az egész csoportot átöleli.

A Waldorf-pedagógia az érzelmi biztonság fontosságát hangsúlyozza a kisgyerek pszichikus és mentális fejlődésében.

Ezt az érzelmi biztonságot elsősorban természetesen a családnak kell megadnia, de meg kell, hogy adja a gyereket fogadó első intézmény, az óvoda is, mely az anyát követve egyfajta szociális anyaöl szeretne lenni a kisgyerek számára.

A Waldorf-óvoda áttekinthetővé teszi a mindennapi cselekvések világát a gyerek körül. A gyerek látja a felnőtt tevékenységében, hogy mi miből lesz (kenyér a búzából, baba a fadarabból, stb.), így a későbbi életkorokban is otthonosan mozog az őt körülvevő világban, s nem lép fel az áthatolhatatlan elidegenítő érzés.

A Waldorf-óvoda az életünket és világunkat átszövő összefüggéseket megkísérli érzékelhetővé és tapasztalhatóvá tenni a gyerek számára.

Óvni szeretné a gyerekkort, hogy a gyerek csak lassan ébredjen fel a kreatív erőket felszabadító, képdús gyermeki álmvilágból. Ennek az a célja, hogy az „ébredés” után viszont valóban önállóan, biztosan, erőteljesen, éberrel tudjon élni a világban.

A Waldorf-szellemiségű nevelés a gyerek individuális fejlődését differenciált módon segíti, és módot nyújt lényének a közösségben való kibontakoztatására is. Lehetőséget ad valódi közösség létrehozására, melyben minden gyermeki személyiségre szükség van. Ezáltal, hogy „mindenkinek”

² Megjegyzés: Burok – érzelmi nevelés – áttekinthető világ = Érzelmi nevelés biztosítása

van szerepe, a „mindenkire szükség van” élmény és a szolidaritás érzése végigkíséri őket kibontakozó életük során.

A Waldorf-óvodák csoportjai életkorilag szándékosan mintegy egyharmad-egyharmad-egyharmad arányban foglalják magukban a három óvodai „évjáratot” (ezek az úgynevezett vegyes életkori csoportok). Ezzel egyrészt nem törik meg a család természetes közegét (testvérek), másrészt a felnőtt és kisgyerek között a nagyobb gyerekekben kitűnő közvetítőket találnak, akik a csoport szokásait, ritmusait, napirendjét is teljesen természetes módon hagyományozzák át – az utánzás által – az utánuk következőkre. Az óvónő által gyakorolt nevelési stílus, módszer is a gyerek utánzási képességére épül. Követendő mintát nyújt a mindennapokban a maga tevékenységével, cselekvés-soraival, érzelmeivel, gondolataival – így válik az óvoda az értékorientált közösségi nevelés színterévé.

A csoportvezető óvónő megteremti azokat a valós helyzeteket, amelyekben a gyerekek saját igényeik szerint feltalálják magukat. Ha kívülről nem zavarják a gyerek önbizalmát, egyre növekvő önállósággal maga jelzi fejlődését: egyre több belső és külső aktivitást mutat, egyre jobban ő is követendő mintává válhat a többi gyerek számára. Mindez csírája egy későbbi, kreatív, az életben természetesen eligazodó személyiség kialakulásának.

Az óvónő saját személyiségét állandóan fejleszti, ezáltal eleven példával szolgál a fejlődésben lévő gyerekek számára.

11. RITMUSOK, ÜNNEPEK A CSILLAGSZEM WALDORF ÓVODÁBAN

Az ünnepek ritmusa³, az éves ritmus

A kisgyerek saját testi ritmusai csak lassan válnak rendszeressé. A Waldorf-óvodapedagógia ezt a folyamatot úgy segíti elő, hogy a gyerek életét mindig ismétlődő, rendszeresen visszatérő időbeosztással tagolja. Általában három év telik el az óvoda kezdete és az óvodáskor vége között. Elfogadott tény a vegyes életkorú csoportban, hogy minden gyerek máshol tart a fejlődésben, ezért tudásuk és képességeik nem lehetnek egyformák. Az óvónőből sugárzó felfogásból biztatást érezhet mindenki a maga számára arra, hogy mindenhez van elég idő, és mindennek eljön az ideje.

A Waldorf-óvoda tudatosan él a ritmikus ismétlés én-erősítő, szorongásoldó hatásával.

A témakörök, tevékenységek, művészeti foglalkozások, munkák, ételek, mesék, verses-dalok ritmikus játékok visszatérnek **évi, havi, heti és napi ritmusokban**. Egészséges változásban élhetik

³ Megjegyzés: Évkör ünnepei = Külső világ tevékeny megismerése

át a gyerekek az elfeledésből lassan felmerülő felismerést, az örömteljes várakozás szakaszainak végén a beteljesülést.

A csoportszobában az évszakasztal tükrözi az adott évszak hangulatát és az évkörön belüli ünnepek jellegzetességét.

Ünnepeink, az évkörnek megfelelően, a keresztény kultúrkör és a magyar népi kultúra ünnepi szokásaihoz kapcsolódnak, az alábbi táblázat szerint.

<u>Ünnep/időszak</u>	<u>Tevékenység/témakör</u>	<u>Időtartam</u>
1. Hálaadás:	Gabona-feldolgozás	Szeptember elejétől szeptember végéig
2. Szent Mihály: Szünet	Bátorságpróba	Szeptember végétől október végéig 1 hét
3. Szent Márton:	Mécs-lámpás felvonulás	november elejétől november közepéig
4. Késő ősz:	Kincsek, kövek, ősz	november közepétől november végéig
5. Szent Miklós		november végétől december 6.
6. Advent Szünet	Anyaság (Mária), Életút spiráljárás	dec. 6-tól – téli szünetig 2 hét
7. Három Királyok	Ajándékozás	január 6-tól – január közepéig
8. Télkirály:	Hó, jég, fagy	január közepétől február elejéig
9. Farsang: Szünet	Télűzés, mesterségek, állatok, vidám mulatság	február 1 hét
10. Koratavas	Tavasza állítás	március első fele
11. Húsvét Szünet	Tavaszi megújulás	2 hét Húsvét előtt 1 hét
12. Mennybemenetel	Pillangók	Húsvét utáni 40. napig
13. Pünkösöd	Galambok, madarak Közösség ünnepe	Húsvét utáni 50. nap
14. Későtavas	Madarak, zivatar, meleg	Május közepétől – június elejéig
15. Nyári időszak Szünet	Bogarak, víz, föld, levegő, tűz, Nyárünnep az udvaron	Június első 2 hete Június 2. hétvégéjén kb. június 15-től szeptember 1-ig

Mivel a gyermek koránál fogva még nem értheti meg közvetlenül az ünnepek belső tartalmát, ezért az óvónő felelőssége ezeket a tartalmakat **érzékkel felfogható, átélhető formába** önteni számára. Az óvónő ehhez jelképeket (melyeket közvetlenül él át és ért a gyermek) hív segítségül és semmiképpen sem magyarázza egy ünnep tartalmát.

Az ünnepet tevékeny, türelmes várakozással teli időszak előzi meg. Szeretnénk, ha az ünnepeink nem üres formaságok, egyszerű szokások lennének, hanem mélységükben élhetnénk meg őket a gyerekekkel. Minél teljesebb a készülődés, annál teljesebbé válhat bennünk az ünnep. Az ünnepek mindig az időszakok utolsó napján kerülnek megtartásra. Egyes ünnepeket a szülőkkel közösen, másokat pedig csak a gyermekek közösségével élünk át.

Minden gyermek számára különösen várt ünnep a saját születésnapja, amit közösen is megünnepelünk az óvodában. Ez a nap csak róla szól: kiemelt figyelem, apró szertartások, születésnapos mese, énekszó, ajándék, óvodai torta teszik különlegessé ezt a napot.

A heti ritmus

A hét ritmusát óvodánkban az alábbi művészeti tevékenységek adják:

Hétfő: gyapjú kép készítése, euritmia

Kedd: gyurmázás (méhviasz gyurmával)

Szerda: festés

Csütörtök: kenyérsütés, születésnapok megünnepelése

Péntek: rajzolás (méhviasz krétával), kirándulás

Ritmusok a Waldorf-óvoda étrendjében is megjelennek.

Az idényjellegű zöldségek, gyümölcsök mellett, a hét napjait a feldolgozott gabonafajták különböztetik meg:

hétfő – rizs; kedd – árpa; szerda – köles; csütörtök – rozs; péntek – zab;

(szombat – kukorica; vasárnap – búza).

A napirend

A kisgyerek igényli az ismert és áttekinthető ismétlődésekkel tagolt időrendet. A családban is fontos a kisgyerek számára az étkezések, a lefekvések és felkelések, a séták és más tevékenységek tagolt rendje, ugyanúgy igényli ezt az óvoda rendjében is. A Waldorf-pedagógia a gyerek napját úgy tagolja, hogy a koncentráltabb tevékenységek után mindig egy szabadabb következik. Ez által ritmusa lesz a napnak, mint ahogy a lélegzésnél a ki- és belégzés váltakozik.

Az óvoda általános, napi tevékenységi ritmusát az alábbi táblázat mutatja:

7:00 – 7:30	Óvónők érkezése, napi tevékenység előkészítése
7:30 – 9:45	Gyermekek érkezése 8:30-ig, szabad játék, művészeti tevékenység, 9:15 – 10:00 óráig folyamatos reggeli/tízórai
9:45 – 10:10	Rendrakás, terítés
10:10 – 10:30	Reggeli kör, körjáték/euritmia
10:30 – 12:00	készülődés az udvarra, udvari játék
12:00 – 12:15	Átöltözés, mosdóhasználat
12:15 – 12.30	Mese
12:30 – 13:00	Ebéd
13:00	Búcsúzás, a délelőttös gyermekek távozása az óvodából
13:00 – 13:20	Készülődés alváshoz (mosdóhasználat, átöltözés)
13:20 – 13:30	Mese/Altatódal
13:30 – 15:00	Alvás, pihenés
15:00 – 15:15	Átöltözés, ágyazás
15:15 – 15:30	Uzsonna
15:30 – 16:00	Asztali tevékenység, rajzolás, udvari játék
16:00	Búcsúzás, az egész napos gyermekek távozása az óvodából
16:00 - 17:00	Felügyelet a késve érkező szülők gyermekeire, napi tevékenység lezárása, következő napi tevékenység előkészítése (óvónők)

12. A WALDORF-ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGI FORMÁI

Háztartási, kerti munkák, kézművesség⁴

A gyerekek minden tevékenysége az óvónő jelenlétében vagy tudomásával folyik. Teljes figyelemmel és mindig érdeklődve kíséri a Waldorf-óvónő a körülötte zajló eseményeket. Minden, a csoport életéhez szükséges munkát (öltöztetéstől kezdve a takarításig) az óvónő végez a gyermekek előtt. Alapelv, hogy az óvodai időben az óvónő semmit sem csinál, amit gyermekek nem utánozhatnak. (Ezért az adminisztrációs munkára és a szülőkkel való beszélgetésre a gyerekekről csak a gyerek távollétében kerít sort.)

A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a közösséghez való tartozás élményét, a nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét.

Az óvónő tudatában van annak, hogy valamennyi tevékenysége inspirálja és táplálja a gyerek szabad játékát. Igyekszik úgy dolgozni, hogy a gyerek szívesen kapcsolódjon be a munkájába, őt utánozva. Biztosítania kell azonban, hogy a gyerek – fejlődési fokától és életkorától függően rövidebb, vagy hosszabb idő múlva – a munka jellegű tevékenységek után visszataláljon a kortársaival való spontán játékba. A Waldorf-óvónő által végzett háztartási és kerti munkák zöme hasonlít egy régi, hagyományos háztartás munkáihoz, ahol nem gépek működnek, hanem az emberi kéz dolgozik.

E tevékenységek különbözőek lehetnek:

- a mindennapi munkák (vásárlás, sütés, főzés, asztalterítés, ételosztás, mosogatás, rendrakás, virágöntözés, állatgondozás, takarítás-seprés, a kertápolás, kertlocsolás ősszel, tavasszal);
- heti visszatérő munkák (mosás, vasalás, varrás, játékszer javítása, évszakasztal „felújítása”);
- havi, évszakonkénti munkák (veteményezés, aratás / betakarítás, befőzés, gyapjú feldolgozása, selyemfestés).

Ezeket a munkákat az óvónő a (benti és kinti) szabad játék ideje alatt végzi, egymást átható ritmusokban. A gyerekeknek lehetőségük van a különböző folyamatok átélésére: ilyen az ültetés vagy palántázás, a termések leszüretelése, a befőzés, vagy a gabonák feldolgozása.

⁴ Megjegyzés: Háztartási munkák, kézművesség = Külső világ tevékeny megismerése

Ezen tevékenységek többrétű és természetes módon épülnek be az óvoda mindennapi életébe, utánozható mintát adva a gyerekeknek a környezethez való tudatos kapcsolódásra, a természetes és épített környezet tudatos alakítására és óvására – óvodai életünk mindennapjaihoz hozzátartozik a hulladék szelektív gyűjtése, a komposztálás, a víztakarékosság (esővizet gyűjtünk) –, a környezettudatos cselekvési szokások kialakulására, megerősödésére.

Ősszel a gyerekek – az óvónők által kézzel varrott – kis filczsákokban hazaviszik a búza, vagy egyéb gabonafajták magjait. Ezeket egész télen át őrzik tavaszig, amikor visszahozzák őket. A tavasz ünnepe alkalmával elültetik a magokat egy tálkába, és így megismerik a csírázó búzát. A kert elkülönített részén is látják, amint a búza növekszik (hiszen szeptember 29-én, Szent Mihály napján együtt vetettük), kibontja kalászát, majd megsárgul. Nyáron –bár szünet van – a családokkal visszatérünk az óvodába egy napra, így a gyerekeknek módja van az aratást is szemügyre venni, részt venni benne s az aratás után a tarlón elhullott kalászokat felszededegetni. A kalászokat ősszel a gyerekek kicsépelik, kibontják a magot a héjából, és üvegekbe gyűjtik. Kis kézi-malmon megőröljük a búzát, s a sárgás magból fehér liszt lesz. Néhányan, több kis csoportban talán a boltba is elmennek, és ott vásárolnak még búzát, rozsot, vagy más egyebet. Látják, amint a boltos méri az árut, s az óvónő fizet. Víz, só, kovász és még ki mit szeret bele – maguk gyúrnák, dagasztják a tésztát, s kis cipókat szaggatnak, majd letakarva kelni hagyják, s a sütőbe (kemencébe) teszik. Hamarosan az egész óvodát betölti a sült kenyér illata. A kész, de még meleg cipót felvágják, megvajazzák és megeszik.

A gyerekeknek lehetőségük van különböző feldolgozó folyamatok átélésére is. Például: gyapjú mosása, majd szárítása a szabad ég alatt, a gyapjú megmunkálása: kártolás és fonás, amit az óvónő egy rokkán végezhet, miközben énekel vagy mesél az őt körülvevő gyerekeknek.

A fonás jó, nyugodt hangulatot keltő munka, főleg a téli időszakban. A gyerekek elkérhetik a kész fonalat és az ujjukkal csomózhatnak, fonhatnak, horgolhatnak vagy esetleg az úgynevezett „kөрmөсскэн” hosszú köteleket kötnek belőle az iskolába készülő, nagyobb gyerekek. Mindaz, ami elkészült, felhasználható a játékuhoz, például lókantár is lehet belőle.

Meleg időben sor kerülhet a gyapjú színezésére is, nemezelésre is, labdákat is így lehet készíteni. A színezett és nyers színű gyapjút később képkészítésre vagy kis figurák, állatok készítésére is használhatják.

A gyerekek számára így különös hangsúlyt kap a kézművesség, mint elemi játékkészítési lehetőség.

A kézimunkához tartozik továbbá a szövés: az óvónő egy nagy szövőkereten dolgozik, miközben a gyerekek számára kicsi keretek vannak, amelyeken az ujjukkal kis terítőt vagy tarisznyát szőnek. A varrást, a hímzést valamint a speciális eszközöket (körmöcske, szövőkeret) igénylő munkákat is nagy kitartással végzik az iskolába készülő gyerekek az utolsó óvodai évükben. Az óvónő itt is példaként szerepel, aki játékokat készít a gyerekek jelenlétében. Nem csak a gyapjú és a különböző textilek képeznek jó alapanyagot a játék készítéséhez: fadarabból, ágakból vagy gyökérből házikót, hajót, autót, babakútorokat lehet készíteni. Így sor kerül kalapácsolásra, fűrészelésre, reszelésre, csiszolásra, igazi szerszámokkal, a satupadnál.

A kicsik, akiknek még nem szabad az ilyen munkákat végezni, a munka jellegű tevékenységek körül egy teljes játékvilágot építenek ki: például várják a fűrészpont, amit összesöpörnek, elszállítanak, majd „főzéshez” használnak a babakonyhában.

Ezek a folyamatok is érzéki és mégis áttekinthető tapasztalatokkal szolgálnak a külvilág fontos, hozzánk kapcsolódó eseménysorairól.

Honnan van a mindennapi kenyérünk?

Honnan van a méz, a viasz (kréta, gyurma, gyertya)?

Honnan van a ruhánk alapanyaga (gyapjú)?

Honnan vannak az építészet anyagai (agyag, homok, fa)?

Hogyan lesz mindezekből az emberi életet szolgáló dolog?

Ezek a kérdések átszövik a Waldorf-óvodás mindennapi életét és meghatározzák az óvónői munkák tartalmát; így a választ a gyerek számára saját érzéki tapasztalata, s nemegyszer saját – az óvónőt utánzó – tevékenysége adja meg.

A mese⁵

Ahogy a gyerekek az ősi kézművességekben valóságos folyamatokkal megtapasztalható módon találkoznak, s így az óvónői munkában átélhetik a valóság változásait (ahol a minőség függ a szakszerűségtől és következetességtől, ahol mérhetővé válik az eredmény), ugyanúgy a mindennapi mese is – másfajta, belső úton – bepillantást jelent a gyerekek számára a valóság világába, amely megfelel mágikus világképüknek.

⁵ Megjegyzés: Mese = anyanyelvi nevelés

Az óvodáskorú gyerekre jellemző, hogy számára egy lénynek a külseje tükrözi belső lényegét: a gonosz egyenlő a csúnyával, a jó mindig szép vagy csak el volt varázsolva. A gyerek számára az is természetes, hogy harcot kell vívni, helyt kell állni ahhoz, hogy valami jó bekövetkezzék.

A Waldorf-pedagógia úgy látja, hogy sok igazság rejlik az eredeti népmesékben, mert olyan lelki-szellemi értékekről és példakép erejű emberi fejlődési folyamatokról szólnak, melyek éppen olyan igazak, mint az érzékelhető világ tényei. Az óvodában a 3-7 éves gyermekek életkori sajátosságaihoz igazodóan a népi - népmesék, népi hagyományokat felelevenítő mondókák, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi -, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

A Waldorf-óvodában a mesék mindig az aktuális ünnepkörhöz, évszakhoz kapcsolódnak. Az óvónő hosszabb időn keresztül, legalább két hétig meséli fejből, szóról-szóra ugyanazt a mesét. Az ismétlés nem unalmassá teszi a mesét, hanem elmélyíti az azonosulást és a megértést. Belső képként (tájkép-szerűen) jelenik meg a mese a gyerekekben. Az érdeklődése és biztonságérzete nő, s örül, ha tudja, hogy mi következik. A gyerek érzelmei előre látható sorrendben jelennek meg, és így élvezi a gyerek a feszültséget is, majd a feloldást. A mesélés a mindennapokba beépített szertartás, mindig ugyanabban az időpontban, mindig ugyanazon a helyen van, és minden gyerek egyformán résztvevője. Mindig ugyanazok a gesztusok és események adják meg a jelet a mesekezdesre: például: az óvónő halk lantjátéka, mialatt a másik óvónő meggyújtja a gyertyát, kialakul a kör, és egy közös ének után megszólal a mese.

A mesemondás fejleszti a gyerek érzelmi, értelmi és anyanyelvi képességeit egyaránt.

A Waldorf-pedagógia az idegen nyelv tanítását csak az iskolában, de ott már az első osztálytól kezdve (egyszerre két idegen nyelven is) helyesli. Az óvodáskorú gyerekeknek szüksége van arra, hogy a környezetében beszélt „anyanyelvét” minél biztosabban tanulja meg. Különös hangsúlyt élvez a Waldorf-óvodában az a szókincs, amely segíti a belső képek kialakítását – mint például az eredeti népmesék szókinccse s képei –, és felidéri a fogalmak érzelmi töltését, amely mindig sokszínű és többretegű. Nem csupán a megnevezés, mint az érdeklődést lezáró magyarázat a fontos, hanem az is, hogy érzékelhetővé, átélhetővé váljon a tartalom. Olyan régi szép szavakon megszólaló mesét is szívesen mesélnek az óvodában, amelyeket nem szükséges azonnal érteniük az óvodásoknak. Jó, ha a gyerekek csak sejtik a szavak jelentését – hiszen az érzelmi töltés ilyenkor is jelentős, majd idővel tisztul az értés is.

Az óvónők nagy értékűnek tekintik a gyerek alakuló világképét. Ha a gyerekek megosztják az óvónővel a még képlékeny világnézetüket, amely sokszor kevés információból következett, ezért hiányosan alakult ki, az óvónő nem javítja ki feltétlenül állításait a tudomány legutolsó eredménye

szerint. A nyitott és eleven kérdésként átélt képzeleteket meghallgatja, esetleg feltesz egy kérdést, de csak akkor, ha nem zavarja így a gyerek mesélőkedvét, melyben megnyilatkozik belső titkairól.

A bábozás és a babázás⁶

A vegyes életkorú csoport összetétele igényli a gondos mesekiválasztás mellett a pedagógiai segítséget is arra, hogy egy egyszerűbb mesét örömmel tudjanak végighallgatni és követni a nagyobbak, és egy hosszú, komplikáltabb mese alatt ne fáradjanak el a kicsik. Segítség lehet a bábozás, amelyre egy ünnep alkalmával is sor kerülhet.

A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítőtje. A mese - képi és konkrét formában, esetlegesen a bábozás és dramatizálás eszközeivel - feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges és megfelelő viselkedésformákat.

A Waldorf-óvoda bábszínházának bábuai nem kézi vagy kesztyűbábok, hanem úgynevezett álló bábok, vagy marionett figurák. Ezeket az óvónő az asztal mögött ülve vagy állva, takaratlanul vezeti az asztalszerű színpadon, vagy felülről zsinórral mozgatja, ha marionett. Az óvodást nem zavarja, hogy látja a báb mozgatóját – ellenkezőleg, ez számára érzelmi biztonságot nyújt. Másfelől az óvódás jobban, mélyebben azonosítja magát a kívülről vagy felülről láthatóan vezetett teljes figurával, mint a sokszor csak derékig látszó „belülről” meglevenített, önálló életre kelt bábbal.

A Waldorf-óvoda bábjai általában saját készítésűek; a leggyakrabban a szülőkkel együtt készítik az óvónők, esetleg a nagyobb gyerekekkel – mint ahogy az összes többi játékállatot és lényt, törpét, babát is. A bábuk arca csak nagyjából kidolgozott, hogy helyet és teret adjon az intenzív gyereki projekciónak.

Színes selymekkel letakart, kellékekkel berendezett asztalon, a képzeletre támaszkodva valamilyen utat jár be a gyerek a hőssel együtt. Amellett, hogy a bábozás erősíti a gyerek figyelmét, színeivel, mozgásaival alátámasztja a gyerek belső képeit, aktivizálja őt, indíttatást ad arra, hogy a szabad játékban ő maga is fölépítsen egy tájat, anyagokat és bábként használható figurákat keressen, vagy készítsen, s végül előadja bábszínházát a többieknek is.

Egy ilyen – a gyerek által felépített és elmesélt – bábjátéknak különleges varázsa van. Sokszor több gyerek vesz részt az előadásban, és az ő „függöny mögötti” kommunikációjuk rendkívüli szociális

⁶ Megjegyzés: bábozás és babázás = anyanyelvi nevelés

teljesítmény, mert mindent a sokszor „rögtönzött”, az adott pillanatban kitalált mese fontosságának és folyamatosságának rendelnek alá a bábozók. Olyan is előfordul azonban, hogy az óvónőt kéri, hogy ő meséljen, miközben ők előadják, a még mindkét fél számára (mesélő és bábozó) ismeretlen – mert rögtönzött – mesét. Az előadás folyamatosan születik meg. Ilyenkor mutatkozik meg, hogy közös képi nyelvben tudnak gondolkozni a gyerekek az óvónővel. Sokszor már a kicsi gyerekek is elkezdnek bábozni, de ők még nem mernek, még nem tudnak mesélni. Inkább a nagyobbak állnak elő a saját maguk által kitalált mesével, sokszor megdöbbenően gazdag szókinccsel.

Fontos számukra, hogy a meséléssel és a bábozással kapcsolatos csoportszokásokat ők is betartsák; például: letakarják a felépített színpadot előadás előtt és után is, énekszóval vagy zenével kezdik, kísérik, majd fejezik be az előadást.

Sokszor az óvónők saját mozdulataikat figyelhetik meg a bábozó gyereken. Annyira szokássá válik a bábsház, hogy otthon is – ünnepekkor, vagy más alkalommal – nagy örömmel báboznak a gyerekek a családjuknak, rokonaiknak, vendégeiknek, vagy ha más néző nem akad, a babáiknak és kedvenc állataiknak.

Az óvodáskorú gyerekek legyen lehetősége egy olyan babát szeretni, amelyre az ő saját „énjét”, személyiségének magját kivetíti, és barátként vagy játszótársként osztja meg vele minden örömét és bánatát. Egészségesen hat, ha a gyerek ilyen módon feldolgozhatja a számára még érthetetlen helyzeteket, vagy más élményeit. Van olyan Waldorf-óvoda, ahol minden gyerek részére készítenek az óvónők a szülőkkel együtt egy-egy ilyen babát.

Ezek az úgynevezett „Waldorf-babák” körültekintő gondossággal készülnek: a szabástól a baba felöltöztetéséig bezárólag figyelembe véve azt, hogy minden, ami a gyerek kezébe kerül – az esztétikán túl – jó minőségű, mintaértékű legyen. Nem csak a természetes anyagok (pamut, gyapjú) használatát tartják fontosnak a Waldorf-óvodában, hanem a testarányok (fej-test arányai) pontos betartására is törekednek, és arra, hogy színeiben (test, haj, ruha), arckifejezésében finom, lágy harmónia tükröződjön a „kedves játék babából”. Így kaphat szabad teret a gyerek fantáziája és képzelete.

A zene

A Waldorf-pedagógiára jellemző, hogy mindig a gyerekből indul ki, mégpedig abból a fejlődési szakaszból, amelyben a gyerek éppen van. A kisgyerekek teljesen másképpen hall, mint a felnőttek, mert más tudatállapotban él. A zene éltetően hat, életerőt adva, de lehet káros hatása is. A jó zene a

csendből indul ki, és a gyerekek is csak oldott, nyugodt légkörben kezdenek el énekelni, nyugtalan környezetben nem. A műszaki zajoktól és a tömegkommunikációs eszközök hangáradatától kímélni kívánja a Waldorf-pedagógia a kisgyereket. A gyerekeknek meg kell tanulniuk csendben lenni, hallgatni, hangot várni. Nagy zajban, a szabad játék közepén, önkéntelenül is elcsendesednek, ha az óvónő elkezd zenélni, énekelni.

Főként a kvint intervallumú, és a pentaton zene nyugtatja meg őket ebben az életkorban. Fontos, hogy a gyerek fel tudja fedezni, hogy honnan erednek a különböző hangok. A zenélő embert akarják látni, a hangszert, a mozgásokat, a zenélő érzéseit, koncentrációját. (A gyerek érezze, hogy az ember hibázhat, de tudja kezelni is a hibát. A kazettánál ez nincs így, hisz az mindig tökéletes, sohasem hamis.) A Waldorf-pedagógia nem használ kazettát, magnót, s más technikai eszközöket (mesehallgatásra se ajánlja őket), mert fontosnak tartja, hogy a gyerek mindig emberrel kapcsolatosan élje meg a dolgokat, hogy érezze, a hang ott keletkezik, ahol valaki zenél, mesél.

A hallás nemcsak a fülben zajlik. Szétárad. A gyerek az egész testében érzékel és hall, ezért kezd el a zenére rögtön mozogni, táncolni. A zenéhez közvetlenül kapcsolódik a mozgás.

A gyerekeknek nagy szükségük van a különböző csengő-zengő hangokra, ezért fontos, hogy több különböző hangszer legyen az óvodában elérhető közelben: kis rézharangok, harangjáték, xilofon, vagy gyerek-hárfa, csörgők, botok, pengetős, vagy fúvós hangszerek. A hangszerek segítségével a gyerekek érzékelhetik a különböző minőségeket. (Meg lehet hallgatni, hogy a sok összeütögetett fadarab mind különbözően szól; össze lehet hasonlítani ezeket, majd esetleg egy ezekkel zenélő zenekart alapítani.)

A gyerekek életkoruktól függően más és más hangszert használnak.

Az ének

A mesejátékok teljes élményt nyújtanak a gyerek számára, hiszen a történethez játszhat egy hangszeren, és mozoghat is. A zenélés, az improvizálás, ugyanúgy, mint az éneklés, a Waldorf-óvoda napirendjének szerves része. A mindennapos tevékenységeket – a különböző munkákat is – gyakran kíséri ének és vers. Bizonyos helyzetekhez szokásszerűen fűződik egy-egy, az alkalomhoz illő dal vagy vers, amely a gyerek számára mintegy jelzi, hogy az óvónő éppen mit csinál (például: sütésnél, cipőkötésnél, rendrakásnál, ételosztásnál, mesélésnél). Így az énekszó belevonja a gyereket az óvónő tevékenységébe anélkül is, hogy most éppen részt venne az adott helyzetben. Máskor már része volt benne, s majd újra lesz még.

Az óvodában csak egy szólamban, és – mint a gyerekek – magas hangon énekelnek az óvónők. Az ölbéli játékok, népi gyermekdalok, énekes játékok örömet nyújtanak a gyermeknek, felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát – az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotásokkal együtt fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (ritmus, éneklés, zenei hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

A vers

Nem elsődleges cél az, hogy minél több verset vagy dalt tanuljanak meg a gyerekek (spontán folyamat), hanem hogy ritmizált beszéddel és énekelve az óvónő olyan hangulatot teremtsen, ahol az ének és a vers az öröm, a tisztelet és a belső világ kifejezése.

A nap folyamán azonban olyan helyzetek is vannak, amikor a vers és a dal szertartás elemeként szerepel.

Például: Kézmosás után a frissen mosott tenyerekbe az óvónő illatos olajat cseppent, verssel, dallal kísérvé. Minden gyerekhez külön-külön szól, az őt megillető egyéni hangon, miközben testi „dajkáló” közelséget teremt meg egy-egy lovagoltató vagy ujj-játék segítségével. Ez a napnak – mind a gyerekek, mind az óvónő számára – kiemelkedően fontos része, mert érzelmileg nagyon intenzív és személyes mozzanat.

A vers és a dal legnemesebb formáit használják, mint asztali áldást és hálaadást, mint születésnap vagy egyéb ünnep köszöntését, vagy mint mindennapi fohászt a meggyújtott gyertya bensőséget teremtő eleven fényénél, a reggeli körben és az elbúcsúzáskor.

Mese előtt és mese után is dallal vagy verssel jelzi az óvónő, hogy kiemelkedő esemény kezdődik, végződik éppen a napi életben.

A mesék, versek és dalok kiválasztása, összeállítása az óvónő folyamatos, állandó feladata. Az adott évszakhoz, az ünnepkörhöz igazodva, a csoport összetételének megfelelően, elsősorban népi forrásokból keres igazi meséket, verseket és dalokat. Azzal is megpróbálkozik, hogy történetet találjon ki, meséket verses formába ritmizáljon, vagy már meglévő vershez dallamot komponáljon, esetleg új dalokat írjon. Mind ezekben arra törekszik, hogy a zeneiség, a tempó, a ritmus, a dinamika és a hangzás sokféle változásban jelenjen meg, így kelt a gyerekekben örömteljes, frissítő indíttatást arra, hogy megszeresse a szép beszédet és éneket.

Az a tapasztalat, hogy a gyerekek ezeket a kifejezési lehetőségeket szívesen használják fel szabad játékaikban, és gyakran otthon is, szabadon, önkéntesen. Mindezzel sok esetben a logopédiai korrekció is megelőzhető.

A vers és a dal örömteli elsajátítását szolgálja az is, hogy a gyerek sohasem kényszerül arra, hogy egyedül szerepelve kelljen egy verset vagy dalt előadnia. Mindez csak az óvónő és a csoport védő burkában történik.

Szép mozgás – a ritmikus játékban és az euritmiában

A ritmikus játék

A kisgyerek saját test- és térérzékelésének elmélyítésében, a ritmusos mozgások átélésében, a mozgásformák harmonizálásában és a mesei jelenetek megelevenítésében jelentős szerepet játszik a mindennapos ritmikus játék.

Ez a tevékenység, amely naponta 15-20 percig tart, a kisgyerek közvetlen utánzóképeségére épül. (Mozgást látva, érzékelve ő is együtt szeretne mozdulni a környezetével.)

Jellemző erre az életkorra, hogy a gyerek bizalommal követi az óvónő mozdulatát anélkül, hogy előre tudná, milyen célból végzik azt. Mozgásnyelvről is beszélhetünk.

Egy dalt énekelve vezeti az óvónő a gyerekeket arra a helyre, ahol majd együtt tudnak mozogni és táncolni. Az életkorukból adódóan a gyerekek nem körformában, hanem inkább fűrtformában csoportosulnak az óvónő köré, miközben ő elkezd a játékot. Mondókákat, verseket, dalokat mozgással kísérve, egy történetbe ágyazva játszik el az óvónő, mindig az aktuális ünnephez és évszakhoz kapcsolódva (például: a paraszt kimegy a rétre szántani és aratni, elviszi a lovát a kovácshoz patkolni, megfigyeli a gólyát, fecskéket vagy a méhecskéket, végzi a munkáját, törpékkel találkozik, táncol velük.... stb.). Két hétig naponta ismétlődik egy-egy ritmikus játék, így a gyerekek egyre mélyebben átélhetik a történetet és szinte észrevétlenül, az emlékezetet nem direkt terhelve sajátítanak el számos verset és dalt.

Fontos, hogy a természet élete és az emberi munka sokféle szempontból jelenjen meg ebben a mozgásnyelvben, s ezt az élményt a vers és a dal zeneiségével és tartalmával megfelelően egészítse ki.

A napnak ebben a szakaszában kap helyet a betlehemezés, mese dramatizálása vagy a születésnap megünneplése is.

Az euritmia

A hétnek mindig ugyanazon a napján euritmiatanár jön az óvodába, és a ritmikus játék idejében elemi euritmiát tart. A gyerekek jól ismerik őt, sokuk már az óvodáskort megelőzően találkozott vele, és nagyon várják.

Az euritmia mozgás-művészet, mely szintén Rudolf Steiner nevéhez fűződik. Körülírható, mint látható beszéd, látható zene.

A Waldorf-iskolákban pedagógiai euritmiát tanítanak, ezen kívül van még művészeti euritmia, ami színpadon jelenik meg, és az orvostudományban használt terápiás lehetőség a gyógyeuritmia.

Az euritmia a hangzókat, hangokat, intervallumokat speciális mozdulatokkal fejezi ki, s így képez szabályos, testi „gesztus-nyelvet”.

Míg a ritmikus játékban az óvónő olyan mozdulatokat használ, amely minél inkább a természetes mozdulatokat kívánja utánozni (például az aratást), addig az euritmia inkább azokkal a mozdulatokkal játszik el, amelyek a beszéd, nyelv és zene szerkezetével függenek össze.⁷

Az euritmia, a tánc, a ritmikus játék szép harmonizált mozgást hívnak elő a gyerekből. Ezt belső érzésből, a tartalomból, egy felnőttet utánozva hozzák létre. Versre vagy dalra való önálló dramatizálással, tornával, gimnasztikával csak a Waldorf-iskolában találkozik majd a gyermek.

Képkészítés és formázás

Hetente egyszer a Waldorf-óvodában lehetősége van minden gyereknek arra – általában a szabad játék ideje alatt –, hogy a rajzolásban, festésben, gyurmázásban és a gyapjúkép készítése folyamán alkotó- és formáló készségét fejlessze. Az óvodás így megtapasztalhatja a különböző minőségeket.

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül. Törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.

A művészeti tevékenységek heti ritmusban történő ismétlődése a gyermek számára megteremti a lehetőséget az alkotásra, önkifejezésre, az esztétikai élmények befogadására. Alakítják a gyermek esztétikai érzékenységét, szép iránti nyitottságát. A hét minden napjához kötődik egy-egy művészeti tevékenység.

⁷ Megjegyzés: Anyanyelvi nevelés

Hétfő – gyapjúkép készítése

Ez a technika átmenetet képez a kézimunkához tartozó gyapjufeldolgozás, a plasztikus formálás és a kép-alkotás között. Sok színnel megfestett, kártolt gyapjút filclapokra lehet tenni és így képet készíteni, ami a rajzolás és festés tapasztalatait kiegészíti. Rajzoláskor kemény viaszkrétával, kemény lapon dolgozik a gyerek, festésnél vízfestékekkel vizes alapon fest, levegős gyapjúból „levegős”, kevésbé kontúros képet tud készíteni.

A gyerekek minden héten lehetőséget kapnak egy ilyen kép készítésére, ami egy rövid „kiállítási” idő után szétszedhető, és ugyanabból az anyagból következő alkalommal is lehet képet készíteni. Havonta egyszer az óvónő szintén készít egy nagyobb képet az ünnep témájával kapcsolatosan, és így a gyerekek láthatják a fejlettebb technikát, amit az óvónő használ: Szépen előkészíti, fésüli a gyapjút, színek szerint rendezi egy kosárba, mielőtt elkezdené a munkáját. Ezek után úgy kezdi a képet, hogy először különböző színekkel „befesti” a hátteret, majd egyre több nagyon puha, vékony réteget felhasználva alakulnak ki a tárgyak, lények a képen. Csak egy bizonyos távolságból hasonlít az egész egy „rajzolt” képhez.

Kedd - gyurmázás, plasztikus formálás

A csoportszobában a formázáshoz a Waldorf-óvodások élénk, telített színű, a kéz melegétől megpuhuló méhviasz lapocskákat használnak. (Míg az agyag hőt von el az azzal tevékenykedő kezétől, addig a viasz megpuhulása után maga is átmelegszik, s mintegy hőt sugároz. A kisgyerekkori érzékelés szempontjából ez a különbség nagyon fontos.)

A gyerekek mindent formálhatnak, amit akarnak: gyertyákat díszíthetnek, egész vékony, kevéske viasszal; kialakíthatnak egész kis játék-világokat is tárgyakkal, állatokkal, emberi figurákkal. Az elkészített munkákat az évszakasztalhoz, a megfelelő helyre teszik, vagy karácsonykor, mint egy kis betlehemest, ajándékba hazaviszik a szüleiknek.

Az udvaron – főleg a meleg időszakban – a homokkal és vízzel való játék indítja a gyereket „természetes agyagozásra”. Nagyon fontosnak tartja a Waldorf-óvodapedagógia, hogy a gyerekek megtapasztalják a föld, víz, hó és egyéb természetes „elemi” dolgok minőségét közvetlenül, kipróbálják az anyag és a saját maguk lehetőségeit.

Télen hóvár építésére, hóember készítésére és hóval való mindenféle játékra kerül sor a kinti szabad játékban.

Szerda – festés

A festés nagyon körültekintő előkészítést, majd rendrakást igényel. Az óvónő elrendezi a helyet: összeállítja az asztalokat egy bizonyos formára, letakarja viaszosvászonnal, és a megszokott sorrend szerint rendezi be a gyerekek munkahelyét: rajztáblákat, szivacsokat, vizes üvegeket, majd festékeket rak az asztalra. A jó minőségű, akvarell papírt a gyerekek vízbe mártják, majd kiterítik a rajztáblákra. Az óvónő énekelve kezdi osztani a nagy széles ecseteket, amelyekkel a gyerekek jó minőségű akvarell színeket helyeznek el, s futtatnak szét a papíron. (A három alapszintet kapják meg a gyerekek, és ezekből tudják a vizes papíron „kikeverve” előállítani a többi szint.) Fontos, hogy a tevékenység a színből, a színélményből indul ki, és kontúrtales. A hatás: egymásba folyó színhatárok.

Az a rajzolásban is megfigyelhető folyamat, hogy tükröt mutat az elkészült kép a gyerek saját világlélményéről és fejlődéséről, a festésénél is megfigyelhető. A gyerek szabadon dönti el, hogy melyik színnel fest, és hogy mikor van a munkájának vége. Befejezéskor egy festőszekrénybe viszik a rajztáblákat, ahol majd megszáradnak a képek, amelyek szintén a gyerekek mappájába kerülnek. Ahogyan az előkészítésnél is segítettek a gyerekek, ugyanúgy részt vesznek az ecset és a szivacsok kimosásában, a víz cserélésében, majd amikor az utolsó kis csoport is befejezte a képeit, a rendrakásban és az üvegek kimosásában is.

A festésnek ez a fajta, az életkor sajátosságainak megfelelő megközelítése vezet el a gyermeket későbbiekben a valódi ábrázoló tevékenységig az iskolában. Igazi festményekkel is találkoznak az óvodások. Különböző ünnepekhez tartozó reprodukciókat tesz ki az óvónő a falra, és az évszakasztalon képeslap formában változó tartalommal mindig jelen vannak a képek. Születésnap ajándékként az ünnepeket az óvodástársai választanak ki az óvónő gyűjteményéből egy képeslap nagyságú festmény reprodukciót.

Csütörtök – a sütés mint formálási tevékenység

A hetenkénti kenyér- vagy cipósütés alkalmat ad tésztaal dolgozni, azt kiformálni és megsütni. Alapvető formák jönnek létre: kör alakú vagy hosszúkás cipó, „kígyók”, rudak, csigák, fonott kalácsok, koszorúk. Az óvónő az ünnepekhez kapcsolódóan különböző, egyszerű formákat alkalmaz a sütésnél. Ezek az évköri változásban ilyenek lehetnek:

Szent Mihály időszak: kard vagy sárkány

Márton ünnep: pereg vagy liba, törpe, manó

Advent: karácsonyi sütemény, mézeskalácsforma

Szent Miklós: fehér ló

Farsang: a témához tartozó forma

Húsvét: kakas

Mennybemenetel: csillagok

Pünkösd: galamb

Nyári ünnep: rózsák

Ezek a formák (miután mind nagyon egyszerűek) időnként visszaköszönnek a gyerekek süteményformáiban, de emellett mindent kipróbálhatnak a gyerekek, és nagyon változatosan élnek is ezzel a formázási lehetőséggel.

Nagyon fontos, hogy az óvónő körültekintően készítse elő a sütést, és olyan szokásrendszert alakítson ki, amely megteremti a feltételeket ahhoz, hogy végig szépen, nyugodtan haladjon a munka: kézmosás után, fehér kötényben, felhúzott ingujjal ülve az asztalnál lehet elkezdni dolgozni, ahol belisztezzük a munkafelületet, és az óvónő a gyerek kezébe adja a tésztát...

Péntek – rajzolás

Méhviaszból készült (ezért illatos), élénk, telített színű téglácska alakú kréták a rajzeszközök. A kisebbek kis kosárkában a három alapszínt találják a rajzlap mellett. A nagyobbak már több színt használhatnak, az iskolába készülők pedig már vastagabb, ceruza formájú viaszkrétát is kaphatnak. (Mivel az óvodás keze még nem alkalmas a „három ujjas” ceruzafogásra – ilyen fogás esetén ugyanis a kéz görcsössé válik –, ezért kapnak vastagabb téglácska alakú krétákat a kisebb gyerekek.) Így szabadon futnak le a mozgásos impulzusok, az életkornak megfelelő, nagy érzelmi telítettséggel.

Témához nem kötöttek, önállóan tevékenykednek a gyerekek, majd amikor befejezik a munkájukat, az elkészült rajzokat odaadják az óvónőnek, aki minden gyerek számára külön mappába gyűjti össze azokat. Az óvodáskor végén majd valamennyit ajándékként hazavihetik a gyerekek.

Az óvónő maga is rajzol időnként a gyerekek előtt: plakátot készít, vagy olyan képet rajzol, melyben a kivágott mozgatható figurákkal egy mesét is el lehet játszani.

A Waldorf-óvodapedagógia a gyerekrajzokat üzenetnek tekinti, amit a gyerek ad a fejlődéséről. A gyerek rajzaiban nemcsak az figyelhető meg, hogy a képek egyre finomabbak és szebbek, s hogy egyre jobban ábrázolja az őt körülvevő tárgyi világot s a lényeket, hanem a gyerek egész testi és lelki fejlődése tükröződik olyan pontosan, hogy az arra képzett óvónő leolvashatja belőlük a gyerek fejlettségi szintjét, esetleg hiányosságait, speciális szükségleteit.

Szabad játék

A gyermek szabad játéka kiemelt fontosságot élvez a Waldorf-óvodai élet tevékenységformái között.

A megfelelő tanulási forma óvodás korban nem az úgynevezett játékos tanulás, hanem a valódi tapasztalatszerzés, melyre a Waldorf-óvodai élet egésze ad lehetőséget: a szabad játék idejében végzett munka jellegű tevékenységek, az udvari játék, a kerti munka, vagy a séták, kirándulások. A játék mellett a gyerekek rácsodálkozhatnak a természetre, az évszakoknak megfelelő változásokra. Waldorf-óvodánk napirendjében minimálisan kétszer, egy-egy óra szabad játékra van ideje a gyerekeknek. Ezzel biztosított a kisgyerek szükségleteiből fakadó játékigényének kielégítése az óvodában.

Ez alatt az idő alatt látóterükben az óvónők különböző munkákat végeznek (háztartási, kerti, kézműves tevékenységben). Feladatuk, hogy a munkájuk körül olyan hangulat áradjon szét, hogy a gyerekek ebben a meleg, derűt sugárzó légkörben „mint egy burok alatt” érezzék magukat, s így folytathassák a játékot. Arra is van lehetőség, hogy a gyerek rövidebb időre „segítsen” az óvónőknek. Nem a munka eredménye, a teljesítmény a fontos, hanem az igazi örömet okozó tevékenység folyamata. A gyerek rácsodálkozva veszi fel az óvoda „életműhely”-nek is nevezhető mindennapjainak mozzanatait és saját helyét megtalálja a csoport élő, tevékeny közösségében. A szabadon játszó gyerekek rendelkezésére állnak a különböző kuckók, a babakonyha, a babaszoba, az állandó vagy ideiglenesen kiépíthető házacsok és az ezekhez tartozó berendezések, a sarokba támasztott bot-paripák vagy a fogásra akasztott palástok, koronák, kardok ugyanúgy, mint a bábsarok bábu és babái, vagy a nagy fa és kő építőelemek, illetve a különböző természetes anyagok, bársonyok, vásznak, szőrmék, selymek.

A játékszerek nagy része alapelszerűen nem részletesen kimunkált, s ezzel is elősegíti a gyerek fantáziájának tevékenységét.

A különböző, természetből származó tárgyak alkalmasak arra, hogy sok mindent jól helyettesítsenek anélkül, hogy rendeltetésükkel ellentétes módon kerülnének felhasználásra.

A gyerek úgy alkalmazza a játékszert és játékbútort, az anyagokat, ahogyan szüksége van azokra: környezetét alakítja, játékvilágát megteremti, és annak lakosává válik. Fontos, hogy a felnőtt ezt figyelemmel kísérelje és megértéssel kövesse.

Az óvónők feladata, hogy adott helyzetben megfelelő eszközt vagy ötletet tudjanak felajánlani, ha például a gyerek nem talál be a játék világába, hangulatába, a játék elakad, vagy túl erősen leragad

a játsszó egy monoton, egyoldalú játékformánál. Az óvónők a játék kibontakoztatása és nem a játék fejlesztése céljából hat a játéokra.

Az óvónő törekszik arra, hogy a konfliktushelyzeteket megelőző jeleket észrevegye és ilyenkor időben, tapintatosan belépjen a gyerekek játékvilágába mint szereplő, aki továbbsegít, majd kilép újra, mintha ott se lett volna. A probléma megoldását esetleg egy kérdés felvetésével segíti elő, így a gyerekeket egy általuk megtalált, új folytatási lehetőségre vezeti. A szabad játék ilyen vezetését az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja, és ez nem jelenti a tevékenységbe való beavatkozást, és annak direkt irányítását. Azt az érzést kelti a gyerekekben, hogy ők uralják a saját játékukat, egész helyzetüket – s ez így is van.

Az óvónők tudatosan megengedő, elfogadó, támogató jelenléte, pedagógiai optimizmusa a gyermekekben a biztonság és a bizalom érzését erősíti meg.

Az óvodáskorú gyermeknek a természetes mozgás a benti és kinti szabad játék ideje alatt, valamint a napi „szép mozgás” során elegendő a Waldorf-óvodapedagógia szerint.

A ritmikus játék és az euritmia mellett a gyerekeknek megfelelő mozgásfejlődésük érdekében lehetőségük nyílik az életkoruknak megfelelő természetes játékos mozgásokra: futásra, ugrásra, dobálásra, kúszásra, csúszásra, mászásra, függeszkedésre, a mindennapi benti és kinti játékban egyaránt. Ennek érdekében a csoportszobát könnyen mozgatható, többfunkciós bútorokkal rendeztük be. Így lehet csúszni, mászni, kúszni az asztalok, székek és padok között, alatt, illetve csúszni vagy egyensúlyozva járni a padokon, pallókon. A teremben kötött labdákat és babzsákokat is találhatnak a gyerekek.

Az udvaron is lehetőséget kell teremteni a mászásra, függeszkedésre. Egyensúlyozni lehet egy farönkön is, és ezt a célt szolgálják (az udvari játékszerek közül) a gólyalábak is. Mindez fejleszti a gyerekek testi erejét, ügyességét.

Az udvari játék idejében, vagy azon túl is, lehetőség van az óvoda környékén kisebb vagy nagyobb sétákra, kirándulásokra a közeli Góttés tóhoz. A séta, a hegymászás, fáramászás stb. fejleszti a gyerek állóképességét, testi ügyességét, és kedvezően hat az egészséges fizikai test kialakítására

13. NYITVA TARTÁS, SZÜNIDŐK

A gyerek valódi szomatikus és pszichés szükségletei ebben az életkorban egyrészt megkívánják a családon kívüli kapcsolatépítés lehetőségét, másrészt mintegy félnapos, de inkább négy-öt órás csoportban tartózkodás után feltétlenül szükségük volna arra, hogy visszatérhessenek személyes életükbe.

Az óvoda a szülők munkaidejéhez többé-kevésbé alkalmazkodva reggel nyit. Nem túl korán, mert a gyerekek ki kell aludnia magát. Fontos, hogy a gyerekek fél kilencig megérkezzenek az óvodában, hogy a (minimálisan egy órai) benti szabad játékre lehetősége legyen minden gyereknek.

Az óvónők minden esetben tájékoztatják a szülőket arról, ha a gyerek érdeke megkívánná, hogy délben hazamehessen, mert maga a csoportban tartózkodás is fárasztó számára. Az volna a kedvező, ha a gyerekek az ebédet már otthon ehetnék meg s a délutáni alvás után egy sokkal nagyobb és megnyugtatóbb személyes térben játszva és merengve dolgozhatnák fel a délelőtti élményeiket.

Természetesen ahol erre szociális okokból nincs lehetőség, ott a családdal közös mérlegelés és döntés után óvodánk magára vállalja, a gyerek érdekében a délutáni elhelyezést.

Óvodánkban délután mindig ugyanaz az óvónő van a gyerekekkel (ő mindig délre érkezik).

A ritmikus váltásokba és változásokba tartoznak a pihenők és a szünetek, ugyanúgy, ahogy az alvás hozzátartozik az emberi természet ritmusához. Negyedévenként szüksége van a gyerekeknek legalább kéthetes szünidőre, amikor a gyerek az óvodában szerzett tapasztalatait beleviszi saját életébe és feldolgozza.

A kifáradás hosszabb idő után többek között **irreverzibilis dekoncentrálódási** folyamatokat is elindíthat.

14. A WALDORF-ÓVODAPEDAGÓGUS FELADATAI⁸

A Waldorf-óvónők feladatait részletesen a szervezeti és működési szabályzat (SZMSZ), illetve a munkaköri leírás tartalmazza, amely a WOP alapján készült, kiegészítve a helyi sajátosságokkal.

Tervezés

Az óvodapedagógusok

- minden év szeptember 1. előtt elkészítik a nevelési évre szóló részletes programtervet, amely tartalmazza a szünetek, ünnepek, szülői körök, munkadélutánok egyéb rendezvények időpontjait
- elkészítik az évszakok és ünnepkörök szerint kialakított 2-4 hetes részegységek pedagógiai munkájának tervezetét, melyben szerepelnek az időszakra előírányzott mesék, versek, dalok, tevékenységek.
- figyelembe véve a napok, hetek ritmusát, kidolgozzák a legapróbb rész-mozzanatokat és módszertani lépéseket az egész év folyamatában.

Visszatekintés, ellenőrzés

A pedagógiai munkát rendszeres visszatekintéssel ellenőrizzük. Ilyenkor az óvónői közösség mérlegeli, végig gondolja, hogy elképzelései milyen formában váltak valóra.

A visszatekintés több szintre vonatkozik: a napra, az adott ünnepszakra, a gyerekek egyéni fejlődésére

Az óvoda helyi sajátosságai alapján a pedagógiai kollégium évi egy visszatekintést tart. Ez a kiszorgalmi időszak befejeztével történik évente 1 írásbeli pedagógiai beszámoló formájában. Az óvoda feltöltöttsége, a szülők elégedettsége és az iskolaérett gyerekek száma elegendő bizonyosság az óvodában zajló szakmai munkáról.

Dokumentáció

- Felvételi és előjegyzési napló,
- Felvételi és mulasztási napló,
- Csoport napló,
- Gyermek egyéni regisztrációja,
- Gyermek fejlődésének nyomon követése.

⁸ Megjegyzés: A Waldorf-óvodapedagógus feladatai fejezet tartalmazza az óvoda ellenőrzési és értékelési alapelveit.

A csoportvezető óvónő vezeti a felvételi és mulasztási naplót, a csoport naplóban leírja, hogy az előirányzott programok hogyan valósultak meg.

Konferencia

Az óvodában minden héten egy alkalommal a pedagógusok - ha dajka is alkalmazott, akkor az ő bevonásával, és időnként az euritmista részvételével pedagógiai megbeszélést folytat, mely 3 részből áll:

1) *Stúdium és művészeti tevékenység*: A Waldorf-pedagógia alapjául szolgáló szakkönyvekből rövid részlet figyelmes felolvasása, átgondolása, megbeszélése, kérdések megfogalmazása, és művészeti munka által való elmélyítése.

2) *Heti visszatekintés*: visszatekintenek az elmúlt hét főbb eseményeire, a nevelési helyzetekre. Rátekintenek a csoport életére, a gyermekek egymással való, és a nevelőkkel (óvónő, dajka, euritmista) való kapcsolatára, és megoldásokat keresnek a felmerülő kérdésekre.

3) *Gyermek megbeszélés*: A pedagógiai munka és a konferencia leglényegesebb része. A nevelők hétről hétre kiválasztanak 1 gyermeket a csoportból, akinek minden megnyilvánulását, tevékenységét, kommunikációját, játékát és fizikai jellemzőit, mozgását is alaposan megfigyelik, és napló formájában minden nap leírják. Ezen megfigyelések alapján, a konferencián belül egy bizonyos időt ennek a gyermeknek a megbeszélésére szentelnek, és kitűzik az egyéni neveléséhez szükséges célokat.

Az óvónő már az első találkozásuktól, a felvételi beszélgetéstől fogva élő, belső képet alakít ki a gyerekről, amely folytonosan változik, soha se lesz kész, állandóan fejleszhető marad. A gyereket úgy tekinti, mint egy feltett kérdést, amit egyre jobban kell értenie ahhoz, hogy tudja őt segíteni a felnövekedésben.

Innováció

A Waldorf-pedagógia irányelveit megtartva a pedagógusok törekednek arra, hogy önneveléssel és saját képzettségi szintjük növelésével (továbbképzések, hospitálások, szakirodalom tanulmányozása, tapasztalataik egymással való megosztása révén) pedagógiai munkájuk folyamatosan megújuljon, fejlődjön.

Intervenció

A gyermekek óvodai nevelése a családokkal való együttműködésben teljesedik ki. Az otthoni gyermeknevelést támogató segítségnyújtás családhoz illesztett megoldásai:

- pedagógiai beszélgetések szülői esteken,
- egyéni pedagógiai beszélgetésekre van lehetőség fogadóórák keretében,
- a nyitott ünnepek alkalmával a szülők közvetlenül betekintést kaphatnak az óvónők pedagógiai munkájába,
- szükség esetén pedagógiai szakszolgálat, egészségügyi intézmény szülővel közös megkeresésére is sor kerülhet.

15. AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS FORMÁI

Együttműködés a szülőkkel

A szülők és az óvoda pedagógusai kölcsönös együttműködést ajánlanak fel – a gyermek fejlődésének érdekében – egymásnak, és fogadnak el egymástól. Ez az együttműködés természetesen a gyerekre irányul és a gyerek javát keresi

A Waldorf-óvoda már a felvételi eljárás során személyes megismerkedést kezdeményez a szülőkkel, és ezt kívánja elmélyíteni a gyermek óvodai éve alatt. A Waldorf-óvónővel a pedagógiai beszélgetések révén, a szülői estek, és az óvodaszéki ülések során lehet folyamatos kapcsolatot tartani. Az óvónők megteremtik a lehetőséget, hogy a szülők az óvodai évek alatt tovább ismerkedhessenek a Waldorf-pedagógiával, és maguk is átélhessék a gyakorlati tevékenységekben mindazt, amit gyerekeik csinálnak napközben az óvodában.

A szülők intenzíven részt vesznek az óvoda fenntartásának mindennapi tevékenységében, mind gyakorlati, mind anyagi értelemben. A Waldorf-óvoda szociális szervezeti forma, ahol a gyerekekért történik minden, és a felnőttek együttműködnek azért a célért, hogy eredményesen és zavartalanul folyhasson a pedagógiai munka.

Fogadóórák / Pedagógiai beszélgetések:

A Waldorf-pedagógia fontosnak tartja az óvónő és a szülők együttműködését a gyermek nevelését illetően, ezért pedagógiai beszélgetésekre évente egyszer minden esetben szükség van. A pedagógiai beszélgetésen részletesen elmondja az óvónő a gyermekkel kapcsolatos megfigyeléseit, észrevételeit, és közös megoldásokat keresnek a szülővel az esetlegesen felmerülő kérdésekre. A szülő pedagógiát érintő kérdéseit, észrevételeit ennek keretében fogalmazhatja meg az óvónő felé. Kéthetente biztosít az óvónő fogadórát, amelynek pontos időpontját a faliújságon rendszeresen közzéteszi, s amelyre a szülők iratkoznak fel, illetve szükség esetén az óvónő kérheti a szülőket, hogy jelenjenek meg pedagógiai beszélgetésen.

Szükség esetén a pedagógiai kollégium kezdeményezheti a családlátogatást.

Szülői est

A szülők számára havi rendszerességgel szülői esteket tartunk. Az óvónők az óvodai csoport életéről, a gyermekek játékaról beszélnek általánosságban, és az elkövetkezendő évszak, ünnepkör tartalmát vetítik a szülők elé. Az óvónők időközönként interaktív beszélgetéseket, előadásokat, művészi foglalkozásokat tarthatnak a szülői kör Waldorf-pedagógiában való jártasságának, és igazi közösséggé alakulásának érdekében.

Közös családi programok, ünnepek

Óvodánkban a szülőkkel közösen ünnepeljük Szent Márton ünnepét, az Adventet, esetenként Farsangot. Pünkösdkor, a közösség ünnepén fogadjuk az újonnan felvett családokat. Közös ünnep még a Nyárünnep, amelyekre már a leendő óvodásainkat is várjuk szüleikkel.

Ősszel és tavasszal szervezünk közös kerti munkálkodást és minden évszakban legalább egyszer közösen kirándulunk. Nyáron 3-4 napos családi táborba megyünk.

Óvodaszék

Az Óvodaszék a szülők és az óvónők együttműködésére szolgáló konferencia. Az Óvodaszék az óvoda gazdasági helyzetéről, közösségi állapotáról, a jelen és a jövő óvodaműködtetési kérdéseiről folytat megbeszélést, amelynek célja a Waldorf-óvodapedagógia megvalósulását elősegíteni.

Baba-mama csoport

Az óvoda illetve a Waldorf-pedagógia iránt érdeklődő családoknak heti egy alkalommal baba-mama csoportot, úgynevezett kisovit tartunk. Itt egy rövidített, de azonos menetű óvodai napot élhetnek meg együtt a szülők és a gyerekek.

Felvétel, új gyermekek beszoktatása

A felvételi eljárás magában foglalja az óvónőkkel és a fenntartó egyesület tagjaival való találkozást, esetenként családlátogatást és a gyermekről - megadott szempontok alapján - egy élettörténet (anamnézis) megírását, amelyből a terhesség időszakától kezdve a születésen át az óvodába lépésig nyomon követhetik az óvónők a gyerek testi, lelki és szellemi fejlődését, megismerhetik a gyerek szokásait, rokon- és ellenszenveit, félelmeit és örömeit.

Felvételkor minden hozzánk jelentkező gyermeket családjával együtt fogadunk – azt mondjuk, hogy családokat veszünk fel, nemcsak gyerekeket.

Az óvodába 3-4 éves kortól veszünk fel gyerekeket, mindig figyelembe véve a gyermek óvodaérettségét.

Az új nevelési év elején érkező új gyerekek csoportba való beszoktatása rendkívül nagy tapintattal történik.

A gyermek csoportba szoktatása egyéni ritmusban, nagyon fokozatosan történik. Példa a beszoktatás ritmusára:

- Hetente 2-3 új kisgyermek szokik be óvodánkba. Az első héten a kisgyermek édesanyjával (esetleg édesapjával) az udvari játékra érkezik meg, és annak végén el is megy.
- Második héten a szabad játék ideje alatt van a gyermek az óvodában, a szülő az öltözőben tartózkodik, ahová a kisgyermek szabadon kimehet, amikor szükségét érzi. Ilyenkor a szülő háttérbe húzódik, csendben kézimunkázik, s úgy irányítja gyermekét, hogy egyre többször az óvónők elégítsék ki a gyermek szükségleteit. Ez néhány napon, esetleg 1-2 héten át is így mehet, szükség szerint.
- Amikor a gyermek már bizalommal fordul az óvónők felé, akkor a szülő egy rövid időre elmegy és visszajön a gyermekért a szabad játék végére.
- A következő néhány napban már ott marad egyedül a reggeli körben is a kisgyermek, azután viszi el a szülő.
- Majd tízóráira is velünk marad.
- Ezt követően 1-3 napon belül már ott marad az udvari játékon is.
- Végül ott marad a mesén és a közös búcsúzáson is.

Egyéb partnerekkel való együttműködés

Kapcsolattartás a fenntartóval:

Az óvoda fenntartója az Ezüsthely Nonprofit Kft.

Kapcsolattartás Waldorf-intézményekkel és –szervezetekkel

Waldorf-óvodai csoportunk bekapcsolódik a regionális, országos, és nemzetközi szinteken folyó közös pedagógiai munkába, ami szakmailag segíti és támogatja.

Óvodánk tagja a Magyar Waldorf Szövetségnek, mely a tagságába tartozó magyarországi Waldorf-óvodák és fenntartóik közös tevékenységével ellátja az alternatív Waldorf-Óvodapedagógiai Programhoz kapcsolódó feladatokat, a Waldorf-pedagógia általános név- és minőségvédelmét, és a Waldorf-intézmények, intézményfenntartók érdekképviseletét. Állásfoglalásokkal és ajánlásokkal

segíti az intézmények feladatellátását, továbbá a fenntartásában működő pedagógiai-szakmai szolgáltató intézet (Waldorf Ház) útján országos pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat nyújt a Waldorf-pedagógia területén.

Kapcsolatot ápolunk a közeli Waldorf-iskolákkal. Hospitálni hívjuk óvodánkba a következő tanév osztálytanítóit, segítjük őket az iskolába készülő gyermekek iskolaérettségének megállapításában és általuk igyekszünk nyomon tudjuk követni volt óvodásainkat iskolai éveik során. Olyan pedagógia esteket is szervezünk, ahol az előadók az iskolák tanítói, tanárai.

A Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei közötti oktatási tér kialakítása érdekében az óvoda a külföldi magyar óvodákkal kapcsolatépítésre törekszik, és - lehetőségei szerint - szakmai kapcsolatot tart fenn.

Kapcsolattartás egészségügyi szervekkel (orvos, védőnő):

Óvodánk szerződésben áll házi gyermekorvossal és védőnővel, akik évente egyszer végeznek vizsgálatokat óvodánk orvosi szobájában. Szükség esetén az iskolaérettségi vizsgálatot is itt helyben végzik a szakemberek.

16. A WALDORF-ÓVODA MŰKÖDÉSI FELTÉTELEI

Személyi feltételeink

Célunk, hogy óvodánkban a gyermekekkel közvetlenül foglalkozó alkalmazottak felsőfokú óvodapedagógusi végzettséggel és szakképesítéssel rendelkezzenek, és legalább egyikük a Magyar Waldorf Óvodapedagógusi Egyesület által szervezett posztgraduális továbbképzésen Waldorf-óvónői képzettséget igazoló tanúsítványt szerezzen.

Óvodánkban jelenleg három óvodapedagógus dolgozik, mindhárman rendelkeznek állami főiskolai óvodapedagógiai szakképesítéssel és ketten közülük Waldorf-óvodapedagógusi szakképesítéssel, ketten szakvizsgázott pedagógusok.

Munkájukat dajka is segíti.

Az intézményvezető szakvizsgázott pedagógus illetve gyógypedagógiai tanár is.

Pedagógusainkat szükség esetén szerződött helyettesítő óvónő helyettesíti. Helyettesítő óvónő olyan pedagógus lehet, aki ismeri a Waldorf-pedagógiát, óvodánk szokásait és gyermekcsoportunkat is.

Tárgyi feltételeink

Az óvoda épülete egy felújított, átalakított parasztház (160 m²) a III. kerületben, Békásmegyer Ófaluban. A házban megtalálható egy nagyméretű csoportszoba, egy tornaszoba, öltöző, kismosdók, nevelői és vendég wc, kamra, raktár, nevelői szoba, elkülönítő helyiség és egy főzőkonyha.

A ház tornáca lehetőséget ad arra, hogy jó időben kint, árnyékos helyen is folytathassunk tevékenységeket. A kertünk 1590 m²-es, gyümölcsfákkal, és a gyümölcsfák árnyékában homokozóval. Van fűszer-, és konyhakertünk, virágskertünk, amelyet a szülők és a nevelők a gyerekekkel együtt gondoznak. Minden évszak jellegzetességét átélhetik a gyermekek az élő kertnek köszönhetően. Az óvoda közelében található a Götés-tó, ahová tavasszal és ősszel hetente kirándulni megyünk. A tó és a hozzá tartozó park gazdag növény- és állatvilága nagy élményt nyújt a gyermekeknek.

A további tárgyi feltételekről az eszközjegyzék ad pontos képet (melléklet).

17. ÓVODÁNK CSOPORTSZERKEZETE

Waldorf-óvodai csoportunk vegyes életkorú. Figyelembe véve a gyermek óvodaérettségét és a család szükségleteit, igényeit is, óvodánkba 3 éves kortól fogadunk gyermekeket, akik az iskolaérettségükig, 6-7 éves korukig, maradnak óvodánkban.

Integrált nevelés

Óvodai csoportunkban helyet kap az integrált nevelés, így sajátos nevelési igényű gyermekek is járhatnak hozzánk. Az alábbi típusú sajátos nevelési igényű gyermekek számára biztosítjuk az integráció lehetőségét:

- a beilleszkedési zavarral, magatartási rendellenességgel küzdő gyermekek
- beszéd fogyatékos gyermekek
- egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek

Az integrált nevelés során is a Waldorf-pedagógia alapelvei szerint folyik az óvodai élet, az óvodán kívüli időben javasoljuk szakember bevonásával a sajátos nevelési igényű gyermek gondozását. Pl. gyógyeuritmia segítségével. A fenti besorolásba tartozó gyermekekre különösen jó hatással van a

Waldorf-pedagógiában oly fontos ritmusok betartása, egy követhető, érzelmi biztonságot adó szokásrendszer, a differenciált nevelés, az elfogadó lelkület.

A gyermekek felvételéről minden esetben az óvodapedagógusok konferenciája dönt, számításba véve a csoportösszetételt. A csoportlétszám maximum 24 fő lehet, az óvodapedagógusoknak lehetőségük van arra, hogy a felvételi eljárás során a csoportlétszámot az elkövetkezendő nevelési évre 20 főig korlátozzák, ha a gyermekek érdeke így kívánja. Ilyen okok lehetnek például: valamelyik állandó óvónő előrelátható hosszabb távolléte (pl. továbbképzés, betegség), illetve ha a csoport összetétele ezt indokolja.

18. GYERMEKVÉDELEM

Óvodánk a gyermekvédelmi tevékenységét a „Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról” 1993. LXXIX. Törvény a közoktatásról” és ennek 2003. évi módosítása, valamint a végrehajtásához kapcsolódó jogszabályokkal összhangban határozza meg.

Gyermekvédelmi tevékenységeink célja, hogy a gyereket fejlődési útján segítsük, ezáltal testileg egészséges, lelkileg szabad, szellemileg kreatív emberré válhasson. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa. (WOP)

A Helyi Waldorf-Óvodapedagógiai Program teljes egészét áthatja a **gyerek iránt érzett tisztelet**.

Az óvónő a gyereket, mint szellemi individualitást tekinti. Életkori és egyéni igényeit és szükségleteit felismerve szervezi az óvoda életét.

Szem előtt tartja a **gyerek alapvető jogait** a testi egészségre, érzelmi biztonságra és szellemi szabadságra.

Minden gyerek felé szeretettel, **pozitív attitűddel fordul**, hátrányos megkülönböztetés senkit nem érhet. Minden gyerek az óvodai csoport egyenrangú tagja, számára az egyenlő hozzáférés biztosított.

A Waldorf-pedagógia **befogadó pedagógia**. A Helyi Óvodapedagógiai Program szerint felépülő óvodai élet jó háttérrel teremt a sajátos nevelési igényű gyerekek integrált nevelésére.

Célunk a szülőkkel a gyerek érdekében jó viszonyt kialakítani és velük folyamatosan együttműködni, segítségükre lenni nevelési problémáik megelőzésében és megoldásában.

Pedagógiai alapelveink biztosítják az **esélyegyenlőség** megvalósulását. Különbözőség és beilleszkedési nehézségek esetén a gyerekre külön figyelmet fordítunk, fejlődése érdekében egyénre szabott pedagógiai eszközöket keresünk.

Mindezek formájáról és tartalmáról a Waldorf-Óvodapedagógiai Program megfelelő fejezetei rendelkeznek, úgymint:

- A Waldorf-pedagógia emberképe
- A kisgyerek
- A Waldorf-óvodapedagógus feladatai
 - Gyermekmegfigyelés, gyermekmegbeszélés
 - Együttműködés a szülőkkel.

Indokolt esetben a gyerek érdekében az óvoda kapcsolatot vesz fel a helyileg illetékes családsegítő és gyermekvédelmi szervezettel, a megfelelő szakemberekkel, fejlesztőpedagógusokkal

19. ÖSSZEFOGLALÁS

A Waldorf-óvodánk célkitűzései

1. A Waldorf-óvodapedagógia tiszteli a gyermek emberi méltóságát és feladatának tartja, hogy előkészítse egészséges életvitelét.
2. Nem szabályokat és tilalmakat akar megvalósítani, hanem a gyerek és a felnőttek művészi erőkkkel áthatott együttélését.
3. Mindez akkor valósítható meg, ha a nevelő nyitott, járatos az embertani ismeretekben – elméletben és gyakorlatban egyaránt –, képes az egyedi, az általánostól eltérő különös megfigyelésére, nincsenek előítéletei s így felfogja a gyerekből érkező, szükségleteiből fakadó felszólításokat.
4. Pedagógiai fejlesztő munkájának alapelveként kívánja tenni az utánzást, amely az óvónők szeretetteljes mintaképül szolgáló tevékenységét követi. El akarja érni, hogy az óvónő ne direkt utasításokkal vezessen, hanem figyelmes, gondozó vezetést gyakoroljon, ami a gyermeki személyiség még hiányzó belső vezéreltségét helyettesíti.
5. Segíteni kívánja, hogy a gyerek a benne működő természetes erőket szabadon tudja fejleszteni: érzékelésben, utánzásban, játékokban és egyéb tevékenységekben.
6. A játékokhoz szükséges eszközök egyszerű kiképzésével növeli a gyerek fantáziáját és az alakító tevékenységek belső aktivitását.
7. A nap szervezésével (napirend) lehetőséget akar adni arra, hogy a gyerek érzékeit és cselekvési lehetőségeit kihasználva, jó szokásokra tegyen szert – az akarat nevelésével, erősítésével s nem megtörésével.
8. Lehetővé akarja tenni, hogy a gyerekek az értelmes és áttekinthető tevékenységeket átélhessék és utánozhassák, el akarja érni, hogy így kerüljön a felszínre az átélés és cselekvés összefüggésében az értelmi képesség és felfogó erő.
9. El akarja érni, hogy a gyerek a nevelőt tekintse példaképül, erkölcsi minőséget juttasson átélésbe és a tevékenykedésekbe; így kerüljön kapcsolatba az erkölcsiséggel anélkül, hogy az mint szabály vagy külső előírás nyomasztóan hasson s ugyanakkor hatástalan maradjon.
10. Célja, hogy a gyerek a többi gyerekkel együttműködve szabad játék során megtanulja egyénileg továbbfejleszteni azokat a képességeit (intelligencia, fantázia, átélés, kézügyesség, szociális magatartás), melyeket elsajátított.

11. Fel akarja ébreszteni a gyerek lassan tudatosá váló érzékenységét szociális környezetén (a csoporton, a családon) belüli felelőssége iránt, és el akarja érni, hogy megtanuljon az előforduló feszültségeken felülkerekedni.
12. Meg akarja valósítani, hogy a gyerek az éves ünnepkört ritmikus ismétlődésben énekelve, játszva élje át, ünnepeljen a nevelőkkel és a szülőkkel. (Az örömteli tevékenységben a fogalmak, az értékek megelevenednek és megbecsültté válnak; így lesznek életük alakításának egészséges elemeivé.)
13. El akarja érni, hogy a gyerekek a mesélések és előadó játékok (például mesejátékok) során tiszta és érzékletes nyelvet sajátítsanak el, azt helyesen kapcsolják össze kifejező mozgásokkal, taglejtésekkel. Ennek átélésében fejlődik az a differenciált kifejezőképesség, ami az iskolai tanulási készség alapja.
14. A gyerek élményvilágát, formálóerejét a művészeti – ábrázoló – tevékenykedés által (egyszerű festés, formázás, éneklés, euritmia, tánc) felszínre kívánja hozni.
15. Az óvoda figyelembe kívánja venni: a gyerek érettségi szintjét, mind az óvodai felvételtől, mind az iskolakezdés időpontjának meghatározásánál. A Waldorf-pedagógia az iskolaérettség kritériumait nem célkitűzésnek tartja, nem alkalmaz külön iskolára felkészítő foglalkozásokat. Úgy tekinti, hogy az életkori sajátosságoknak nem megfelelő a túl korai fejlesztés. **Az idő előtti absztrakt, verbális és intellektuális tanítás elvonja a személyiség önfejlesztő erőit azoktól az adott életkorban legfontosabb feladatoktól, melyek a testi, lelki egészséget szolgálják.**
16. A testi, lelki és szellemi erő sokoldalú fejlődésében-fejlesztésében is minden elhamarkodottság nélkül, egyéni érettsége és szükségletei szerint akarja a gyereket vezetni.
17. A Waldorf-pedagógia hozzá akarja segíteni a gyereket nyitottság elsajátításához, a különbözőség elfogadásához, a természet értő szemléletéhez, s utat akar nyitni – most még csak mesei, érzékletes szinten – a majdan globális szemléletmód előtt.
18. A Waldorf-pedagógiai nevelés nagy hangsúlyt kíván helyezni a helyi hagyományok, a kulturális örökség megismerésére, ápolására is.

20. A HELYI ÓVODAI NEVELÉSI PROGRAM ÉRVÉNYESSÉGE ÉS MÓDOSÍTÁSA

A Program módosításának lehetséges indokai:

Ha törvényi változások történnek.

Ha egyéb érdekegyeztető fórum módosítást javasol.

Érvényessége lejár (lejárat előtt legkésőbb 3 hónappal)

Előírás a program módosításának előterjesztésére:

Írásbeli előterjesztés az óvoda vezetőjének és a fenntartó képviselőjének.

Részletes szóbeli előterjesztés Pedagógiai kollégium ülésén.

Helyi Óvodai Nevelési Programunk érvényességének ideje:

2018. szeptember 1. - 2023. augusztus 31.

21. LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

A Helyi Nevelési Programot készítette: az óvoda pedagógiai kollégiuma 2018. augusztus 30. napján.

.....

Keszthelyi Terézia

óvodapedagógus

(a pedagógiai kollégium nevében)

A Helyi Nevelési Programot az óvoda vezetője a határozatában 2018. augusztus 30. napján jóváhagyta, melynek tényét az alábbiakban hitelesítő aláírásával tanúsítja.

.....

Csapiczki Ildikó

intézményvezető óvodapedagógus

A Helyi Nevelési Programmal kapcsolatban az Ezüsthely Nonprofit Kft., az intézmény fenntartója 2018. augusztus 30. napján egyetértését nyilvánította, amelynek tényét képviselője aláírásával tanúsítja.

.....

Kövér Ferenc, ügyvezető

Ezüsthely Nonprofit Kft.

Budapest, 2018. augusztus 30.

Kapta:

Csillagszem Waldorf Óvoda
Ezüsthegy Nonprofit Kft.

Melléletek:

Eszközjegyzék

Egészségfejlesztési program